

משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה
אגף בכיר להכשרה ולפיתוח כוח אדם
תחום פדגוגיה

בטיחות במעונות יום לגיל הרך

מאה המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי

כתיבה: **איילת גלעד גבעתי**, רכזת פיתוח, ארגון "בטרם" המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים
מיכל קליין, מנהלת אגף מידע ופיתוח, ארגון "בטרם" המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים

כתיבת פרק 7: **אנדרי מטיאס**, מנהל תחום הסברה, פרסום והוצאה לאור במוסד לבטיחות ולגיהות
חגית הררי, מדריכת גיהות ארצית ומרכזת נושא הארגונומיה במוסד לבטיחות ולגיהות

יועץ מדעי: **פרופ' יהודה דנון**, פרופ' לרפואת ילדים, הפקולטה לרפואה, אוניברסיטת תל אביב

ייעוץ פדגוגי מקצועי: **נועה מור**, מפקחת ארצית להכשרת מטפלות, משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה,
אגף בכיר להכשרה ולפיתוח כוח אדם

ריכוז ופיקוח
על ההפקה: **יפה פרידמן**, מאה – המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי,
אגף בכיר להכשרה ולפיתוח כוח אדם, משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה

עריכה לשונית,
הפקה והדפסה: **יוסי סולל**, סולל תקשורת / פעמונים – פרסום והוצאה לאור

עימוד ועיצוב: **עינת מרימי – סטודיו ענ"ע בע"מ**

הוצאה לאור: **מאה** – המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי

מהדורה ראשונה תשע"א 2011

© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק, לתרגם, לשכפל, לאחסן במאגרי מידע, לשדר או לקלוט
בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי, או אחר שום חלק מהחומר
שבספר זה. לא ייעשה שימוש מסחרי ופרסומי מסוג כלשהו
ללא רשות בכתב מאת הנהלת מאה.

הוצאה לאור: **מאה** המחלקה לפיתוח פדגוגי טכנולוגי
<http://mea.moital.gov.il>
בית ליאו גולדברג, דרך מנחם בגין 86, תל-אביב 67138
טל' 03-7347400, פקס 03-7347627
E-mail: mea@moital.gov.il

תוכן העניינים

5	הקדמה
6	פרק 1 על תאונות ובטיחות ילדים רקע ומושגי יסוד – מהי היפגעות היפגעות ילדים בתאונות – האם זו בעיה חמורה בישראל? היפגעות ילדים במעונות יום מדוע ילדים בגיל הרך נפגעים יותר? גורמי סיכון המשפיעים על התרחשות תאונה
14	פרק 2 מניעת היפגעות ילדים רקע ומושגי יסוד ארגון סביבה חינוכית בטוחה הרגלי התנהגות בטוחים
17	פרק 3 בטיחות בסביבה הפיזית בטיחות המבנה והציוד הקבוע – שער המעון ודלת הכניסה – דלתות פנימיות – דלתות וחלונות מזכוכית – חלונות – מדרגות – מערכת החשמל וכבלי החשמל – רהיטים, ארונות, מגירות – אביזרים תלויים – חימום וקירור המעון – המטבח, אזור הבישול והכנת המזון – חדרי האמבטיה בטיחות המשחקים והציוד הנייד – התאמת הציוד הנייד לילדים בגיל הרך – התאמת בטיחות המשחקים לגיל הילדים – משחקי חצר – שטח החצר – גידור ותיחום – שטח החצר – מניעת פגיעת בעלי חיים – מתקני משחקים תחזוקת המעון ומצבי חירום הטיפול בליקויי בטיחות כללים לטיפול במפגעי בטיחות במעון

39	פרק 4 הרגלי התנהגות בטוחים מטפלת מקצועית, השגחה ראויה ואחריות אישית – מהי השגחה ראויה
46	פרק 5 בטיחות בחגים ובאירועים מיוחדים יש לי יום, יום חג – חגים במעון – חגים נוצריים – חגים מוסלמיים – חגים דרוזיים היום יום הולדת אירוע קיץ – חם שם בחוץ לטיול יצאנו
55	פרק 6 העברת תוכני בטיחות במסגרת החינוכית תקשורת עם ההורים דרכים לעדכון הדדי פעילות עם הילדים להקניית הרגלי בטיחות
58	פרק 7 בטיחות בעבודת המטפלת במעון הסיכונים אליהם חשופות המטפלות במעון – החלקה, מעידה ונפילה – טיפוס לגובה – שימוש זהיר בסולמות – חום וכוויות – סיכוני חשמל – מניעת הרעלות – שימוש זהיר בחומרי ניקוי – חתכים – עבודה זהירה עם סכינים – לחץ ועומס נפשיים ארגונומיה במעון סיכונים ארגונומיים עיקריים בעבודת המטפלת המלצות לשיפור בטיחות עבודת המטפלות
70	נספחים נספח א – חוקים ותקנות הנוגעים לבטיחות ילדים נספח ב – הבסיס המדעי לחקיקה ותיקון תקנות בנושא חנק ממזון נספח ג – צמחים בסביבת המעון נספח ד – רשימת בדיקות לבטיחות מעון היום
80	מקורות

הקדמה

בכל שנה נפגעים ונפצעים בישראל בעקבות תאונות מאות אלפי ילדים!

רובם מתאשפדים בבתי החולים; רבים מהם נותרים נכים וחלקם אף מקפחים את חייהם. בנוסף לנזק הבריאותי הישיר נגרם גם נזק נפשי לילד הנפגע ולבני משפחתו.

הודות להתפתחות הרפואה המודרנית במדינות המערביות פחתה שכיחותן של מחלות רבות ויכולת הטיפול בהן השתפרה. כתוצאה מכך – התמותה הכוללת עקב היפגעות בתאונות – תופסת כיום נתח גדול יותר בין הסיבות למוות. כאשר נחשפים לנתונים אלה מבינים מדוע מכנה ארגון הבריאות העולמי את התאונות "מגיפת האלף השלישי"; אך יש לזכור כי אין זו מגיפה במובן של "גזירה משמיים" או אירוע מפתיע ובלתי צפוי שאי אפשר למנוע.

היפגעות היא כיום גורם מרכזי המאיים על רווחתם ושלומם של ילדים ורוב מקרי המוות של ילדים כאמור, אינם ממחלות אלא מתאונות. היפגעות של ילדים עלולה להתרחש בכל מקום בו הם נמצאים ומבליים – בבית, במוסדות החינוך, בדרכים, בפארקים ובגני המשחקים. חייבים לתת את הדעת לסיכונים המאפיינים של כל אחד ממקומות אלה ולהיערך מראש בהתאם לגיל ולהתפתחות הילד.

שמירה על חיי הילדים ובריאותם וכן מניעת היפגעותם – הנה משימה חשובה במיוחד, אשר כל אחד ואחת יכולים וצריכים ליטול בה חלק.

על סמך ניסיון שהצטבר ובעקבות מחקרים נמצא כי ניתן למנוע 95% מכלל התאונות!

זאת אם מאמצים הרגלי בטיחות נכונים כחלק מאורח החיים היומיומי ודואגים לארגון של סביבה בטוחה בכל אותם מקומות בהם נמצאים הילדים.

הצוות החינוכי במעון, הנמצא בקשר קרוב ויום-יומי עם הילדים במסגרת העבודה השוטפת, מהווה גורם מרכזי בהשגחה צמודה על הילדים. הוא זה שחייב ליטול על עצמו אחריות ולהקפיד על כל כללי הבטיחות כדי למנוע את היפגעותם. לכל אחד ואחת מאנשי צוות המעון יש יכולת ליצור סביבה פיזית בטוחה יותר לילדים בתוך המעון ובחצר, לאמץ הרגלים להתנהגות בטוחה, אשר יתרמו למניעת תאונות, לחנך וללמד לפיהם ולשמש דוגמה לילדים ולהוריהם.

פרק 1 על תאונות ובטיחות ילדים

רקע ומושגי יסוד

מהי "היפגעות"?

הגדרה: "היפגעות" הנה נזק לגוף, הנגרם עקב מגע חמור עם:
חום – אנרגיה תרמית • **מכה** – אנרגיה מכנית • **מכת חשמל** • **רעלים**
וכן כתוצאה של **מחסור במרכיבים חיוניים לגוף** כגון חום או חמצן

במדריך זה נתמקד בהבנה ומניעה של היפגעות המתרחשות במסגרת החינוכית. נסקור תרחישים, החוזרים על עצמם כדי שנוכל ללמוד מן הניסיון, לסלק מפגעים, לצפות מראש התרחשויות העלולות לגרום סיכונים ולשפר את הטיפול בנפגעים.

סיווג ההיפגעות לפי אפיונים של כוונה, מנגנון, זמן ומקום מאפשר:
● להבין טוב יותר את מהלך אירוע ההיפגעות.
● לתת את הדעת לגורמים, כדי למנוע בעתיד תאונה דומה.

היפגעות של ילדים נוהגים לסווג לפי ארבעה מאפיינים:
א. היפגעות מכוונת / לא מכוונת

במדריך זה אין התייחסות להיפגעות מכוונות, כגון: מקרי אלימות כלפי ילדים או בין ילדים. נתמקד ב"היפגעות בלתי מכוונות", שהן הרוב המכריע של היפגעות ילדים, העלולות לגרום תאונות, פציעות ואסונות.

ב. מנגנון ההיפגעות – אופן התרחשות התאונה ותוצאותיה

הגורמים להיפגעות, תאונה ופציעה רבים ומגוונים, כולל: נפילות ומכות, חבלות וחתכים, כוויות והרעלות, חנק (כתוצאה משאיפת או בליעת גוף זר), פגיעה של בעלי-חיים, תאונות אופניים (או צעצועים עם גלגלים קטנים אחרים), תאונות דרכים (של נוסע ברכב או של הולך רגל, בזמן ההסעה או בקרבת הרכב).

ג. זמן ומצב – מתי קרתה התאונה?

- בעת אכילה, רחצה, שינה.
- בשלבי הגעה אל או החזרה מהמסגרת החינוכית.
- בעת פעילות פנאי – ספורט, משחקים בחצר, קטטה, דחיפה.
- בעת "התנהגות סיכונית" (אז נדרשת הקפדה מיוחדת וזהירות מירבית).

ד. מקום ומרחב – היכן אירעה ההיפגעות?

- בבית (במטבח, באמבטיה).
- בדרך (במסלול בין הבית למעון, ברכב ההורים, בהסעה של המעון).
- במרחב ציבורי (קניון, גן שעשועים).
- בין כתלי המוסד החינוכי (במעון, במבנה, בחצר).

היפגעות ילדים בתאונות – האם זו בעיה חמורה בישראל?

- להלן עובדות ומספרים עגומים על היקף ההיפגעות של ילדים בישראל:
- הסיבות העיקריות לטיפול רפואי מורכבים בילדים אינן מחלות אלא פציעות, פגיעות ונפילות; כתוצאה של תאונות דרכים או של תאונות המתרחשות בביתם של הילדים, במעון, בגן או בגן השעשועים.
 - בכל שנה נהרגים בישראל כ-150 ילדים! עקב ההיפגעות; מספר מעורר חלחלה, השווה לשש כיתות של ילדים במעון!
 - בכל שנה נפגעים כ-25,000 ילדים! באופן חמור, המחייב אשפוז במרכז רפואי.
 - פגיעה חמורה, המצריכה אשפוז מאופיינת, פעמים רבות, בשיקום ארוך ובסבל רב, פיזי ונפשי לילד ולמשפחתו. לעתים הנפגע אינו חוזר עוד ליכולותיו מלפני הפגיעה ונשאר נכה.
 - בכל שנה כ-180,000 ילדים! מגיעים לטיפול בחדרי המיון. גם כאשר הפגיעות קלות – הן גורמות סבל, בהלה ודאגה, אובדן זמן של ההורים ולחצים נפשיים.
 - לפי ההערכות – כחצי מכלל הילדים בישראל נפגעים באופן הדורש טיפול רפואי!
 - הסיבה העיקרית למוות של ילדים (מלידה עד גיל 17) – הנה מעורבות בתאונות דרכים.
 - פגיעות הנגרמות בבית, במעונות יום, בגני ילדים, גני שעשועים ופעילויות פנאי – הן פחות דרמטיות מתאונות דרכים וזוכות לחשיפה מעטה בתקשורת אך הן משמעותיות ביותר בהיקפן ורבות מהן ניתן למנוע.

חשוב לזכור כי: תינוקות ופעוטות מלידה עד גיל 4 (ילדים בגיל הרך) – נפגעים יותר מילדים בגילים אחרים ומהווים קבוצת סיכון בעייתית במיוחד!

כל פגיעה ותאונה – הנה אירוע טראומטי, הנשאר בזיכרון הילד שנים רבות

היפגעות ילדים במעונות יום

בבחינת המידע על היפגעות ילדים בגיל הרך בתאונות במעונות יום עלו הממצאים האלה:

א. היקף הבעיה

אמנם קשה לאמוד את היקף הבעיה בממדים ארציים, אך מניתוח הנתונים של חדר מיון באחד מבתי החולים במרכז הארץ נמצא כי בתשעה החודשים הראשונים של שנת 2009 הגיעו לטיפול 56 ילדים, בגיל שנה עד ארבע שנים עקב "תאונה" אשר התרחשה במסגרת החינוכית.*

ב. הגורמים להיפגעות ילדים במעונות

מבדיקת המידע על היפגעות ילדים, מתוך כתבות בתקשורת ומבחינת הרישומים בחדר המיון של אחד מבתי החולים מסתבר כי מגוון רחב של סיבות גורמות לתאונות של ילדים במעונות יום:

נפילות

- **נפילה משידת החתלה** – ילדים הגיעו למיון ואף אושפזו בבתי החולים עקב נפילה משידת החתלה, בזמן החלפת החיתולים.
- **נפילה מרהיטים במעון** – נפילה מכיסאות, ספסלים, ארוניות, אצטבות.
- **נפילה בחצר** – נפילה ממתקני משחקים או ג'מבורי.
- **נפילה מגובה** – רבות מן הפגיעות הדורשות אשפוז נגרמות כתוצאה מנפילה ממקום גבוה.

חנק

- **חנק כתוצאה משאיפת גוף זר, החוסם את נתיב האוויר** – במעונות יום שונים תועדו מקרי חנק מאוכל, ומבליעת צעצועים או חלקי צעצועים שהתפרקו, חרוזים וכדומה.
- **חנק עקב חסימת דרכי הנשימה על ידי שקיות ניילון, וילונות ומפות, בגדים ואביזרים של הילדים (כגון חנק עקב בליעת סיכת ראש).**
- **חנק עקב לחץ חיצוני על הצוואר** עלול להיגרם אם ראשו של הפעוט נלכד בין סורגי המיטה, שלבי הלול, או בין שלבי הסולמות של המתקנים בחצר.

* המקור: מידע ונתונים שנאספו במסגרת מיזם Napis המהווה מערך נתונים להיפגעות ילדים בישראל.
(Napis = National Pediatric Injury & Safety Surveillance)

פרק 1 | על תאונות ובטיחות ילדים

כוויות

הגורמים העיקריים לכוויות ופציעות חמורות ביותר בבני אדם ובייחוד בילדים הם:

- מגע עם אש גלויה, נוזל רותח שניתז או נשפך, אדי קיטור וכלים חמים.
- כוויה עקב קפה רותח או תה חם שנשפך על או בסמוך לילדים.
- מקרי כוויה עקב התהפכות קומקום מים רותחים, מיחם (סמובאר) או סיר עם מרק במטבח.
- שריפות – תועד מקרה של מזגן שהתלקח וגרם לשריפה בגן הילדים.

הרעלות

הרעלות במסגרות חינוך נגרמות בעיקר עקב בליעת חומרים מסוכנים. מתועד מקרה בו נזרק לחצר הגן מכל של חומר בעירה וילד ששיחק בחצר בלע את תוכנו. סיבות שכיחות להרעלה כוללות בליעת חומרי ניקוי ותרופות וכן שאיפת חומרים מסוכנים.

מכות, חבלות וחתכים

אלה הם גורמים נפוצים להיפגעות של ילדים במוסדות החינוך. בין מקרי הפגיעה במעונות מוצאים מקרים של קטיעת אצבעות עקב טריקת דלת על היד, נפילות עקב תשתית לקויה – מרצפות שבורות ונפילת רהיטים וציוד על ילדים.

פגיעות בעלי-חיים, עקיצות ונשיכות

בחודשי האביב והקיץ נוהגים בעלי חיים, שחלקם ארסיים ומסוכנים (נחשים, עקרבים, חולדות) לצאת ממחבואם ולחפש מזון; הם מגיעים לחצרות ולשטחים פתוחים. גם חצר המשחקים במעון מועדת לסכנות כאלה. במהלך חצי שנה בשנת 2009 תועדו בתקשורת ארבעה מקרי היתקלות ופגיעה של עקרבים ונחשים בגני הילדים.

טביעה

- טביעה באמבטיה, בבריכה, בחצר או בחוף הים, גם במקום שהמים רדודים – מכונה גם "המוות השקט". טביעה מתרחשת כהרף עין ובדממה, כיוון שדרכי האוויר של הילד מכוסות במים והוא אינו יכול לזעוק לעזרה.
- ילדים בגיל הרך נמצאים בסיכון גבוה במקרי טביעה כי ראשם כבד יחסית למשקל גופם והם מתקשים להרימו מעל פני המים ולהיחלץ מהסכנה.

פרק 1 | על תאונות ובטיחות ילדים

תאונות דרכים

- מספר הילדים הנהרגים בתאונות דרכים הוא הגדול ביותר מבין כל סוגי התאונות.
- ילדים נפגעים בתאונות דרכים הן בהימצאם ברכב המעורב בתאונה או כהולכי רגל.
- ידועים מקרים רבים של ילדים אשר נדרסו בעת שרכב נסע לאחור, ביציאה מהחנייה בחצר או ליד הבית והנהג כלל לא הבחין בהם.
- ילדים רבים (גדולים מעט יותר) נפגעים בזמן רכיבה על "גלגלים" לסוגיהם.

"כמעט" תאונה – "איזה מזל שזה נגמר ללא פגיעה"

- פעמים רבות שומעים משפט מעין זה, כאשר נתקלים במקרים בהם כמעט נפגעו ילדים ורק "במזל" לא נגרם כל נזק. את מרבית המקרים האלה ניתן למנוע!
- במהלך 2009 הוזכרו בתקשורת מספר מקרים בהם הצליחו ילדים מהמעון "לצאת לטייל" לבדם.
- סיכון נוסף, אופייני למוסדות חינוך – ילדים הנשארים בטעות במבנה, לאחר סיום שעות הלימודים, אינם עולים על ההסעה ואינם נשלחים הביתה.

חשוב להכיר גם סיכונים ותרשישים נוספים, פחות שכיחים במעונות יום, שלגביהם צריכים אנשי החינוך ליידע ולתדרך את ההורים; זאת כדי ששימו לב, ישגיחו טוב יותר וכך תימנע פגיעה בילדיהם.

חשוב להדגיש כי לעולם אין לסמוך על שיקול דעתו של הילד!

מדוע ילדים בגיל הרך נפגעים יותר?

למשחקים ולפעילויות בגן ובחצר יש מרכיב חשוב בהתפתחותו של הילד – מוטורית, קוגניטיבית וחברתית. נדמה לעתים כי היפגעות של ילדים (למשל: נפילות, חתכים) היא חלק בלתי נפרד מעצם התפתחותם; אך לא כך הדבר! ילד שנפגע בעת משחק או פעילות חופשית אינו מקבל חיזוקים ראויים ואף יכול לפתח רתיעה ופחד.

גורמים אובייקטיביים מעמידים את ילדי הגיל הרך בסיכון יתר לתאונות ומצבם ההתפתחותי של הילדים בגיל זה חושף אותם לסכנות. הילדים בגיל שנה עד ארבע מגלים את העולם. הם סקרנים ולומדים באמצעות התנסות, אך אינם מודעים כלל לסכנות הקיימות וטרם רכשו ניסיון לזהות מה עלול להיות מסוכן עבורם.

א. מגבלות פיזיולוגיות

- ⊙ **שטח פנים קטן** – כיוון ששטח גופו של הפעוט קטן, יתפסו הפגיעות חלק נרחב יותר משטח הפנים של הגוף. בגלל הממדים הקטנים קיימת סכנה שמערכות גוף ואיברים רבים יותר יינזקו עקב הפגיעה.
- ⊙ **מרכז כובד גבוה** – ראשו של הפעוט כבד ביחס לגופו. על כן נפילות ואיבוד שיווי משקל שכיחים יותר אצל ילדים קטנים מאשר אצל ילדים גדולים ומבוגרים. במקרים בהם הפעוט נופל על הראש – עלולה הפגיעה לגרום לנזקים חמורים יותר מהנזקים הנגרמים לאיברים אחרים.
- ⊙ **חושיים ומנגנוני הגנה שאינם מפותחים** – החושים ומנגנוני ההגנה בגוף מתריעים מפני סכנות; אך אצל ילדים פעוטים אי אפשר לסמוך על מנגנונים אלה, לדוגמה: **רפלקס שיעול שאינו מפותח דיו** – אינו מאפשר להוציא, בעזרת שיעול, גופים שנתקעו בגרון והדבר עלול לגרום לחנק של הפעוטות.
- ⊙ **עור דק ועדין** – אדם מבוגר הנוגע במכשיר חם או מקבל מכה מחפץ קשה נבהל, מושך במהירות את היד ומונע בכך סימנים על העור; אצל פעוטות – העור דק ועדין וכל נגיעה גורמת לכוויה עמוקה או לחבלה כואבת שיש לטפל בה.
- ⊙ **משקל קל** – אדם מבוגר, המקבל דחיפה מצליח, בדרך כלל, לספוג את האנרגיה ולייצב את עצמו; אך פעוט שמשקלו נמוך – עלול להיטלטל, גם מדחיפה קלה, לאבד שיווי משקל, ליפול ולהיפצע.

ב. מגבלות התפתחותיות

- ⊙ **תפישת סכנה** – לילדים בגיל הרך יש יכולת מוגבלת לזהות מצבי סכנה ולהימלט מהם. גם תחושת הפחד מגורמים חיצוניים, העלולים לגרום נזק אינה מפותחת עדיין ונובעת מחוסר ניסיון. גורמי הפחד המשפיעים על ילדים בגיל הרך הם בעיקר פנימיים.
- ⊙ **שיקול דעת ואימפולסיביות** – ילדי הגיל הרך מאופיינים בחוסר יכולת לדחות סיפוקים. כאשר הם רוצים משהו, הם מנסים להשיג את מבוקשם מיד בלי להתחשב בסכנות או במגבלות של הסביבה.
- ⊙ **נטייה לחקור דרך הפה** – הילד הרך חווה את העולם דרך הפה. כל דבר הוא מנסה להכניס לפה ולבדוק את המרקם ואת הטעם. תכונה זו מסוכנת מאד ואופיינית גם לילדים בני שנה ויותר.

ג. מאפיינים התנהגותיים

- ⊙ **סקרנות** – הפעוט מאד סקרן; הוא רוצה לחקור את העולם אשר סביבו ולגלות את צפונותיו. ההתעניינות והסקרנות מובילות ללקיחת סיכונים ועלולות לגרום לפגיעות ולאסונות.
- ⊙ **חיקוי** – הפעוט נוטה לחקות את המבוקרים (אחים, הורים), אך עדיין לא בשל להבחין בין היכולות – מה אפשר לעשות, מה הוא יכול כבר לעשות, ממה יש להיזהר וכיצד יש להתמודד עם סיכונים.

גורמי סיכון המשפיעים על התרחשות תאונה

קיימים מספר גורמים המשפיעים על רמת הסיכון ועל הסיכויים להיפגעות ילדים בתאונות. אם נדע לזהות אותם, נוכל להתמודד טוב יותר עם הסיכונים, ניערך בהתאם וכך נצליח למנוע את התאונות. יש מספר מאפיינים להיפגעות הנובעים מההתפתחות הפיזית של הילדים ומגורמים סביבתיים וחברתיים:

א. גיל – ילדים בגיל הרך

פעוטות בני שנה עד ארבע מהווים קבוצת סיכון המועדת להיפגע בתאונות

- **עד גיל שנה –** למרות שגם תינוקות עד גיל שנה נפגעים בתאונות – מספרם קטן יחסית ומרבית מקרי המוות בגיל זה נובעים ממומים מולדים ומפגות. תינוקות בגיל זה הם עדיין בעלי יכולות מוגבלות יחסית ולכן למטפלים ולהורים, קל יותר לשלוט על פעילותם ועל הסביבה בה הם נמצאים.
- **לקראת גיל 9 חודשים –** מרבית הילדים כבר זוחלים ועלולים להגיע למקומות אשר לא הוכנו מראש להימצאותם של תינוקות. בשלב זה של זחילה עלולים התינוקות למצוא על הרצפה ובפינות נסתרות חפצים קטנים שהלכו לאיבוד ולהכניסם לפה או לשאוף גופים זרים וכתוצאה מכך הם עלולים להיחנק ואף ללקות בהרעלות.
- **לקראת גיל שנה וחודשיים –** מרבית הילדים כבר עושים את צעדיהם הראשונים ומנסים להגיע למקומות גבוהים יותר, אך אין הם יציבים עדיין. הם מועדים מפעם לפעם ועלולים לקבל מכות וחתכים. כדי לייצב את עצמם מנסים התינוקות להיאחז בחפצים שבהישג ידם, כגון: מפות, וילונות, אצטבות, ואלה עלולים להיתלש וליפול עליהם.
- **מגיל שנתיים –** הילד מתחיל לעמוד על דעתו ולבדוק גבולות. הוא יכול "למרוד" לפתע בכללי המשמעת להם הסתגל במעון ולנסות לשנותם; למשל: מלמדים את הילד שאסור לקפוץ מהכיסא. בשלב זה של חייו הוא עלול לנהוג בניגוד להוראות כדי לנסות ולבדוק מהו כוחו ומהו מעמדו ביחס להוריו ולצוות המטפלות במעון.

ב. בנים ובנות (חלוקה על פי מגדר)

- עד גיל 4 בערך, הסיכון של בנים ובנות להיפגע, דומה. אך בהמשך ניתן לזהות בבירור כי בנים נפגעים יותר מבנות ביחס של 1:2 (כלומר כ- $\frac{2}{3}$ מכלל הילדים הנפגעים הם בנים). הסיבות לכך נובעות מהבדלים בהתנהגות ובשל ציפיות הסובבים משני המינים:
- בנים באופיים מסתכנים יותר מבנות, על כן הם מעורבים יותר בתאונות.
 - הסביבה הבוגרת של הילדים, ההורים והמטפלים נוטה לעתים, במודע או שלא במודע, לעודד פעילות שונה בין שני המינים. את הבנים מעודדים לפעילות אקטיבית וכוחנית יותר, שהיא כמובן בעלת סיכון גבוה יותר להיפגעות. את הבנות מעודדים לפעילות מתונה ועדינה יותר.

ג. מאפייני אוכלוסייה

שיעורי האשפוז עקב תאונה ותמותת ילדים מפגיעות שאינן מכוונות גבוהים יותר בקרב האוכלוסייה הערבית, עד כדי פי שתיים מאשר באוכלוסייה היהודית. יש כמה סיבות לכך:

- סביבת המגורים והתשתיות ביישובים הערביים אינן מפותחות יחסית ומבני המגורים פחות בטוחים.
- המודעות לסכנות ולבטיחות הילדים – נמוכה יותר.

ד. מעמד סוציו-אקונומי

המצב הכלכלי ורמת ההשכלה של בני המשפחה משפיעים על רמת הסיכון שלוקחים הילדים. ילדים מרקע כלכלי נמוך נפגעים יותר, בעיקר בשל תשתית בעייתית של סביבת המגורים, חוסר ידע ומודעות נמוכה של בני המשפחה לסכנות.

ה. סביבה פיזית

כאשר הסביבה אינה מותאמת לילדים היא עלולה להיות מסוכנת ויתרחשו בה תאונות רבות יותר. למשל: בגן, בבית, אצל סבא וסבתא או כאשר הסביבה הפיזית אינה ערוכה ומותאמת לפעילות של ילדים (מחסור בגני שעשועים, ועוד).

ו. עונות השנה וחגים

יש פגיעות אופייניות המתרחשות דווקא לקראת החגים של כל הדתות והעדות ובמהלכן, הנובעות בדרך כלל מההכנות לחג וממנהגיו. ואכן, בחדרי המיון נרשמות בתקופות אלה תאונות, שונות מהתאונות "השגרתיות" של ימי החול (מידע נוסף בנושא, ראו בפרק 5).

ז. לחץ

- במצב של עייפות ומתח (הנגרמים ממגוון סיבות) עלולים בני המשפחה או אנשי הסגל במעון להיות פחות עירניים ודרוכים למעשיהם של הילדים והסיכון ל"תאונות" גובר.
- כאשר הילד לחוץ (בגלל שינויים במשפחה, אח חדש, מיטה חדשה) או כאשר אינו חש בטוב – יש סיכוי סביר שהתנהגותו תהיה שונה, הוא יבכה, יהיה אדיש או ינהג באימפולסיביות ובעיקר – ירצה לזכות בתשומת לב רבה יותר מהמבוגרים, באמצעות התנהגות מסוכנת.

מניעת היפגעות ילדים

פרק 2

רקע ומושגי יסוד

מניעת היפגעות ילדים הנה משימה שכל אדם יכול וצריך ליטול בה חלק, במיוחד אנשי המקצוע, הנמצאים במסגרת עבודתם, בקשר יום-יומי קרוב עם ילדים.

תחום מניעת ההיפגעות נעזר, בין השאר, בידע רב אשר נצבר בתחום קידום הבריאות ואשר מטרתו לקדם תהליכים, המאפשרים לכל אדם להגביר את שליטתו על מצב בריאותו, לשפרה ככל האפשר ולמנוע הידרדרות.

מניסיונם של אנשי המקצוע עולה כי קיימות מספר אסטרטגיות, אשר בעזרתן ניתן למנוע היפגעות של ילדים בגיל הרך, אך רק שילוב ביניהן יאפשר הצלחה מירבית. בין האסטרטגיות למניעת היפגעות ילדים אפשר למנות:

א. מדיניות וחוקים

חשוב לעשות שינוי בהתנהגות האישית שלנו, אך אין זה מספיק, כי לא הכול תלוי בנו. יש צורך בהגדרה של חוקים, תקנות, נהלים ומדיניות כדי שהסביבה תהיה בטוחה יותר עבור ילדים. גורמים שונים יכולים להתוות את המדיניות, החוקים, התקנות והנהלים: המשרד הממשלתי האחראי, הנהלת רשת המעונות, מנהלת המעון וצוות המטפלות. חוקים אלו עוזרים לעתים גם בשינוי ההתנהגות וגם בהנחלת הרגלי בטיחות לילדים.

לדוגמה:

נוהל שנקבע על ידי הנהלת המעון, כי אין להגיש פיצוחים במעון (כי פיצוחים עלולים לגרום לחנק אצל פעוטות). אם צוות המעון וההורים יקפידו שלא להכניס פיצוחים למעון – יועתק שינוי זה בהרגלי ההתנהגות על ידי ההורים והם יימנעו מלהכניס פיצוחים גם לבתיהם.

ב. סביבה פיזית בטוחה

הסביבה הפיזית עלולה לגרום להיפגעות או למנוע אותה. הקפדה על שימוש ברהיטים ובמוצרים העומדים בתקני הבטיחות יכולה להבטיח כי בעת שימוש נכון בהם הילדים לא ייחשפו לסכנות.

כמו כן, ניתן ליצור סביבה בטוחה יותר על ידי תכנון וארגון יעיל ובטיחותי.

לדוגמה:

- מיקום חלק מהרהיטים בסמוך לקירות, כך שלא יהוו מכשול לילדים.
- שימוש באביזרי בטיחות, כגון חוסם שקעים, אשר ימנע מהילדים לדחוף לתוך השקעים מסמרים או חלקי מתכת מצעצועים שהתפרקו ולהסתכן בהתחשמלות.

ג. התנהגות בטוחה

חשוב להביא מידע על הסכנות השונות לילדים בגיל הרך ואיך להימנע מהן, בפני אנשי המקצוע האחראים על שלומם של הילדים. המידע מסייע לאנשי המקצוע לבחור התנהגות בטוחה, אשר תקטין את הסיכון להיפגעות. זהו למעשה תהליך של שינוי התנהגות והרגלים.

לדוגמה:

ידע על הסכנה הכרוכה בשתיית משקה חם (תה, קפה) בקרבת ילדים קטנים תוביל לשינוי התנהגות של המבוגרים. הם יקבלו החלטה כי לעולם לא ישתו משקה חם כאשר מחזיקים ילדים על הידיים.

- היתרונות: הידע והמידע קיימים וידועים; השינויים קלים וברורים.
- החסרונות: השינוי המעשי בהתנהגות כרוך בשינוי הרגלים; ושינוי של הרגל – קשה מעיקרו (כמה קשה "לעשות דיאטה").

ארגון סביבה חינוכית בטוחה

במוסדות החינוך מושם דגש מיוחד על ארגון הסביבה. בשונה מהסביבה הביתית, בה החדרים השונים בבית מיועדים לפעילויות השונות של המשפחה – במעונות מתמודדים לרוב עם חלל אחד גדול, ללא גבולות או קירות, בו מתנהלת כל הפעילות; הילדים משחקים בו, כיחיד וכקבוצה, אוכלים וישנים באותו מתחם. וכך לעתים ארגון הסביבה לפעולה אחת מפריע לפעולה אחרת, המתבצעת בו בזמן.

ארגון הסביבה של המוסד החינוכי (המעון) חייב, על כן, להיות גמיש כדי להשיג מספר רב של מטרות, לשמש לפעילויות מגוונות בשעות שונות והכול – על אותו שטח.

הסביבה הפיזית הבטוחה במעון תלויה בעיקר בתשומת לב ובמודעות לעניין. ארגון נכון, מבעוד מועד של הסביבה הפיזית, מיקום הריהוט והציוד, עירנות ומודעות לסכנות ולמפגעים הפוטנציאליים במעון וסילוק מהיר שלהם – יעזרו למנוע היפגעות של ילדים במהלך היום. את רוב הפתרונות למפגעים, לסיכונים ולבעיות קל למצוא וליישם, ללא טיפול מסובך או מיומנות מיוחדת.

גם אם אי אפשר לבצע מיד שינוי ותיקון כלשהו יש להרחיק מהמפגע את הילדים עד לטיפול בו, להתריע עליו וליידע את הנהלת המעון.

פרק 2 | מניעת היפגעות ילדים

הפוטנציאל להיפגעות פיזית במעון קיים כבר בשער החצר ובדלת הכניסה הראשית, במדרגות, בדלתות ובחלונות, ברהיטים ובציוד, במערכת החשמל ובמכשירי החשמל, בקירור ובחימום המעון, בחדרי האמבטיה והשירותים, במטבח ובאזור הבישול. סיכונים מסוג אחר קיימים בצעצועים ובחומרי היצירה, בציוד העזר לתפעול המעון (חומרי ניקוי, תרופות, חומרי הדברה), בחצר ובמתקני החצר. בפרק 3 נדון בבעיות פיזיות ובסכנות הסביבה ונציע כלים מעשיים להתמודדות היום-יומית עם הסיכונים במעון בהיבטים הטכניים של שינוי ושיפור הסביבה ובאמצעות נהלים, העשויים לסייע לצוות המטפל לשמור על בטיחות הילדים.

הרגלי התנהגות בטוחים

הצוות החינוכי מופקד על חינוך הילדים ועל פיתוח יכולותיהם המוטוריות, הקוגניטיביות והחברתיות, אך בראש ובראשונה אחראי הצוות לשלומם, בריאותם ובטיחותם של הילדים. הטיפול היום-יומי השגרתי בילדים מהווה חלק עיקרי בסדר היום של צוות המעון המטפל בילדים: האכלה, החתלה, רחצה, משחק והשכבה לשינה ומנוחה. הכרת יכולות הילדים ומאפייני ההתנהגות האופייניים לגיל – תסייע לצוות לספק את צרכי הילדים בתוך שמירה על בטיחותם. בכל אחת ממטלות היום-יום והעבודה עם הילדים נדרשת התייחסות מיוחדת והרגלי בטיחות, שישמרו על הילדים ועל המטפלות מפני פגיעה. במהלך העבודה ובפעולות השגרטיות יש לסגל הרגלי התנהגות בטוחים, שעל פיהם יש לפעול באופן קבוע כך שיהפכו ל"טבע שני"; הבחירה בדרך הבטוחה – תהיה אז ברורה מאליה.

יש לזכור כי הילדים לומדים לא רק בעת משחק והפעלה אלא בעיקר מהמבוגרים. התנהגות בטוחה של הצוות המטפל מהווה מודל ודוגמה לילדים. הקפדה על כללי הבטיחות תציג בפני הילדים הרגלים שאותם יאמצו בהמשך חייהם

בפרק 4 נדון בהמלצות להרגלי התנהגות בטוחים המותאמים לשגרת היום-יום במעון ובפרק 5 מוצגים הרגלי התנהגות בטוחים בימי חג, אירועים ועונות השנה השונות.

בטיחות המבנה והציוד הקבוע

פרק זה עוסק במתן פתרונות פיזיים לבעיות בטיחות העלולות להימצא במעון; פתרונות אלה יש לשלב עם הרגלים בטוחים והשגחה מתאימה. (על הרגלים בטוחים – ראו בפרק 4 ובנספח "רשימת בדיקות לבטיחות מעון היום").

א. שער המעון ודלת הכניסה

בעיה

מז העיתונות:

"שער הגן נותר פתוח והפעוטה יצאה ואבדה. צוות של סיירת ביטחון איתר ילדה קטנה ששוטטה לבד באחד מרחובות העיר, כשהיא ממררת בבכי"

(הילה אבני, מקומון "השקמה" חולון ואזור, עמוד 58, 9.9.08)

אנו עדים לפרסומים חוזרים ונשנים על ילדים שנמצאו משוטטים מחוץ למסגרת החינוכית.

בחצי השנה הראשונה של 2009 תועדו בתקשורת שישה מקרי "שוטטות של פעוטה", אשר יצאו לטייל אל מחוץ למעון לבדם. במרבית המקרים אירועים אלה לא הסתיימו באסון; אך בתחילת 2011 יצא ילד מפעוטון, ירד לכביש וגדרס.

חשוב לזכור כי הסיכון להיפגעות של ילדים קטנים,

המסתובבים לבדם ברחוב סואן או אפילו בישוב כפרי הוא גדול.

על כן חייב צוות המעון להיות בשליטה מלאה, בכל רגע נתון, על הנכנסים והיוצאים בו.

מסקנה

חייבים לדאוג שהשער הראשי ודלת הכניסה למעון יהיו נעולים דרך קבע.

פתרונות

- התקנת סוגר או מנעול לשער ודלת הכניסה.
- התקנת נעילה אוטומטית של השער ושל דלת הכניסה, עם פעמון או אינטרקום (כך יש פחות מקום לטעויות, כגון מצב בו אחד העוברים בשער שוכח לנעול אותו).
- התקנת שילוט בולט על השער ועל דלת הכניסה, כדי להזכיר לנכנסים וליוצאים בשערי המעון להשאיר אחריהם שער ודלת נעולים.

ב. דלתות פנימיות

בעיה

ילדים אוהבים לשחק בדלתות ולדחוף את אצבעותיהם בצדי הדלתות. הם אינם מבינים ואינם מודעים לסיכון הכרוך בכך. על כן, אין זה מספיק לאסור על משחק עם הדלת או להסביר את הסיכונים.

מסקנה

חייבים להתקין אביזרים טכניים שימנעו את הבעיות העיקריות העלולות לגרום לצביטת האצבעות בצירי הדלת או בעת טריקת הדלת (בין הדלת למשקוף).

פתרונות

- ⊙ התקנת אמצעי למניעת טריקה של הדלתות "בולם טריקה" (כדי למנוע צביטת אצבעות בין הדלת למשקוף).
- ⊙ התקנת אביזר המונע סגירה מוחלטת של הדלת "מונע טריקה / פרסה".
- ⊙ התקנת אביזר המאט את סגירת הדלת וכך בולם ומונע את טריקת הדלת בבת אחת.
- ⊙ התקנת אביזר הגנה למניעת צביטת אצבעות בצד צירי הדלת "מגן אצבעות" (לאורך הדלת), החוסם ומונע אפשרות לדחוף את האצבעות או להניחן בסמוך לצירי הדלת.
- ⊙ כדאי גם לשקול לוותר על דלתות פנימיות בין החדרים המשמשים את הילדים באופן קבוע (וכך למנוע מראש את הסיכון לפגיעה ופציעה מהדלתות).

מז העיתונות:

"במהלך משחק בגן ילדים נטרקה דלת על אצבעו של אחד הילדים וקטעה אותה" (תומר ולמר, אתר nrg, "מעריב", 5.7.09)

ג. דלתות וחלונות מזכוכית

בעיה

שברי זכוכית עלולים לגרום לילדים חתכים ופציעות חמורות.

מסקנה

מומלץ כי במעונות לא יהיה שימוש בדלתות זכוכית.

פתרונות

אם יש דלתות זכוכית במעון יש להדביק טפט המונע פיזור של שברי הזכוכית בשעת התנפצות הזכוכית. כמו כן יש להדביק סימן בולט, בגובה עיני הילד כדי שלא ייתקל בזכוכית.

מז העיתונות:

"בנם של מלי לוי ושמעון אושפז ועבר ניתוח. הילד נפצע בגן כאשר נפלה עליו דלת גדולה מזכוכית ונשברה בדיוק על היד שלו"

(מיקי לוי, "מעריב" המגזין, עמוד 19, 8.10.09).

ד. דלתות, חלונות ותריסי הזזה

בעיה

דלתות וחלונות הזזה (מזכוכית ואלומיניום, במרפסות, ביציאה לחצר, בארונות) וכן גם תריסי הזזה במרפסות שנסגרו (קיימים באלפי דירות בישראל; סביר להניח שגם במשפחתונים) – עלולים להישמט מן המסילות, ליפול, להתרסק ולפצוע. תקלה כזו עלולה לקרות בשל שחיקה או שבר באחד הגלגלים בבסיס החלון, הדלת או התריס; החלון "שוקע" מעט, המסילה העליונה אינה תומכת בו עוד והוא עלול להישמט וליפול.

פתרונות

כאשר דלת, תריס או חלון הזזה "נתקעים", קשה לפתוח ולסגור אותם או הם "בורחים מהמסילה" – חשוב לבדוק (בעזרת איש מקצוע מתאים) את מצב הגלגליות שבבסיסם ולהחליף, לפי הצורך, גלגליות שחוקות ושבורות, כדי למנוע "שקיעה", נפילה והתרסקות.

ה. חלונות

בעיה

צפייה דרך החלונות מהווה גורם משיכה ועניין. **הילדים נצמדים אל החלונות, לעתים נשענים עליהם ועלולים ליפול.** חלונות שאינם מוגנים עלולים לעודד את הילדים **לטפס אליהם ולהציץ החוצה.** בגלל משקל הראש הכבד יחסית לגופם – עלולים הילדים **לאבד שיווי משקל וליפול.**

מז העיתונות:

"בלי שאף אחד שם לב טיפס אחד מילדי הגן אל מחוץ לחלון הקומה הרביעית של המבנה. הילד בן הארבע נתלה על מרזב ורק הכבלים המתוחים במקום מנעו את נפילתו".

(יעל גולדמן, "העיר" – מקומון תל אביב, עמוד 35, 19.6.09).

מסקנה

יש להתקין אביזרים המונעים נפילה מבעד לחלון.

פתרונות

- **סורגים:** התקנת סורגים תקינים, המכסים את כל מפתח החלון. יש לוודא כי הרווח בין סורג אחד לאחר אינו עולה על 10 ס"מ (כדי שהילדים לא יוכלו לדחוף את ראשם בין הסורגים).
- **מגביל פתיחה:** התקנת אביזר להגבלת פתיחת דלת החלון ל-10 ס"מ בלבד. אביזר כזה אפשר להתקין גם ב"עבודה עצמית".
- **רשתות:** התקנת רשתות מיוחדות, המונעות נפילה, המכסות את כל פתח החלון מחומרים חזקים, המסוגלים למנוע מילדים ליפול דרכן. **אזהרה:** רשתות המיועדות למנוע כניסת חרקים אינן חזקות מספיק ואינן מגינות מפני נפילת ילדים.
- **פתח מילוט:** חובה לוודא כי באחד מהחלונות (גם אם כל החלונות מסורגים) יהיה "פתח מילוט" המאפשר יציאה מהירה בזמן חירום.
- **מניעת גישה:** על מנת למנוע גישה של הילדים לחלונות גבוהים יש להימנע מלהציב רהיטים, מיטות ושידות, מתחת לחלונות.

1. מדרגות

בעיה

מז העיתונות:

בבית החולים וולפסון התקבל במיון ילדים בחודש פברואר 2009 פועט כבן שנתיים, שנפל במדרגות המעון בשוב באזור

(נתוני NAPIS ATD; בי"ח וולפסון)

גרמי המדרגות מהווים גורם סיכון לנפילה של הילדים המגיעים אליהם. תינוקות ופעוטות, הזוחלים או עושים את צעדי ההליכה הראשונים אינם יציבים; הם אינם מבינים מהי סכנה ואין להם שליטה על הסובב אותם; על כן הם מתקשים להיחלץ ממצבים מסוכנים. עקב נפילה במדרגות תינוקות ופעוטות עד גיל שלוש בערך נפגעים לרוב בראשם (כפי שכבר צוין הראש כבד יחסית לגוף).

נפילה ממדרגות עלולה להתרחש כהרף עין, די בהסטה תשומת הלב לשנייה והילד מנסה לטפס במדרגות ואחר כך אינו יודע איך לחזור ולרדת בהן.

מסקנה

מניעת גישה של פעוטות עד גיל שלוש לגרמי מדרגות!

פתרונות

יש להציב שערים בראשו ובתחתיתו

של גרם המדרגות.

בראש גרם המדרגות מומלץ להשתמש בשער

המקובע לקיר או למעקה (ולא להסתפק

בשער המותאם למקום באמצעות לחץ, העלול

להשתחרר ולהיפתח כאשר הילד נשען עליו).

יש לוודא כי השער יהיה סגור תמיד ולצדו יוצב

שלט קיר כתזכורת.

יש לוודא כי קיים מעקה בכל מקום בו יש שלוש

מדרגות ויותר.

שלבי המעקה צריכים להיות אנכיים כדי שלא ישמשו כ"סולם" לטפס עליו.

המרווח בין שלבי המעקה יהיה פחות מ-10 ס"מ בין שלב לשלב כדי למנוע מהפעוט

להכניס את ראשו בין הסורגים.

ז. מערכת החשמל וכבלי החשמל

בעיה

מערכת חשמל שאינה תקינה עלולה לגרום לקצר, לשריפה ואף להתחשמלות של הילדים והעובדים במעון.

מסקנה

יש להקפיד שמערכת החשמל תטופל אך ורק על-ידי

חשמלאי מוסמך.

מפסק הפחת יעבור בדיקות תקינות לפחות פעם בחודש.

יש צורך בהתקנת גלאי עשן.

פתרונות

יש להקפיד ששקעי החשמל, הכבלים והתקעים של מכשירי החשמל וכן הכבלים המאריכים יהיו תקינים, שלמים ולא חשופים.

יש להקפיד ולכסות את שקעי החשמל בעזרת אביזר בטיחות המיועד לכך. חשוב לזכור להחזיר את כיסוי שקע החשמל למקומו מיד לאחר השימוש במכשירים. (כדאי להדביק מדבקת תזכורת לכך על השקע עצמו, או סמוך לו, על הקיר).

כדי לוודא שאין שום גישה אל חוטי החשמל יש למקם אותם גבוה, מחוץ להישג ידם של הילדים. אם אין אפשרות לבצע זאת יש לקבע לקיר את חוטי החשמל בעזרת אביזר המיועד לכך, על מנת שלא ישתרכו על הרצפה.

קצר חשמלי עלול לגרום לשריפה! איתור מוקדם של שריפה יכול להציל חיים!

גלאי עשן המתריעים מבעוד מועד על אש שפרצה מסייעים להגיב במהירות ולנקוט באמצעי הבטיחות הדרושים.

חובה להתקין במעון גלאי עשן במרחק שלא יעלה על 12 מטר זה מזה ולפחות גלאי עשן אחד בכל קומה. במטבח אין להתקין את גלאי העשן מעל הכיריים ואזור הבישול אלא בסמוך להם.

מז העיתונות:

"35 פעוטות ותינוקות.... ניצלו משריפה שפרצה בגן הילדים בו הם שוהים. בתאריך 31.8.08 סמוך לשעה 11:40 ובעת שהילדים שהו בגן התלקח המזגן והצית את המבנה.

(המקומון "ידיעות פתח תקווה", עמוד 56, 4.9.09).

ה. רהיטים, ארונות, מגירות

בעיה

מז העיתונות:

"תינוק כבן שנה נפצע באורח קשה, לאחר שככל הנראה נפל עליו ארון, בבית ברחוב כץ בפתח-תקווה."
(רענן בן צור, מבזקי חדשות, אתר ynet "ידיעות אחרונות", 28.6.09).

ילדים קטנים, אשר רק מתחילים לעמוד וללכת, נאחזים ברהיטים: ארונות, כונניות, מדפים ושדות טלוויזיה ונעזרים בהם כדי לעמוד. בגיל זה הילדים מאד סקרנים. כדי להגיע לחפצים "מעניינים" שהורחקו מהם עלולים הילדים לפתוח דלתות ומגירות של ארונות, לנסות לטפס לגובה על הרהיטים ועקב כך הם עלולים ליפול.

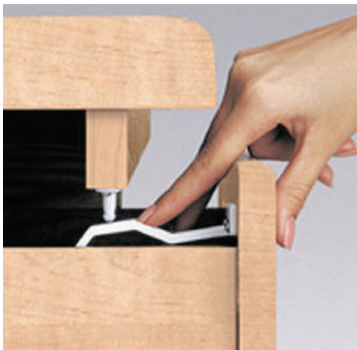
כאשר ילד נשען על רהיט הוא מפעיל עליו את משקלו. אם הרהיט אינו יציב הוא עלול להתנדנד וליפול. שידה שעליה מוצבת **טלוויזיה עלולה להוות סיכון מיוחד**, כי לטלוויזיה הכבדה יש מרכז כובד קדמי. כשנאחזים בה קל להוציאה משיווי המשקל; היא עלולה להתהפך וליפול על הילד.

מסקנה

יש לקבע לקיר את כל הרהיט הקבוע, שאינו משמש למשחקים.

פתרונות

- יש לייצב או לקבע לקירות רהיטים, כגון: שידות טלוויזיה, ספריות, ארונות ומדפים, כך שלא תהיה אפשרות שיתהפכו על הילדים.
- יש לוודא כי כל רהיט שאין צורך להזיזו יהיה מחובר באופן קבוע לקיר בעזרת אביזר ייעודי.
- יש להתקין מעצורים למגירות ולדלתות הארונות כדי למנוע טריקתם על אצבעות הילדים.

ט. אביזרים תלויים

בעיה

מדפים תלויים, מנורות, תמונות ואביזרי קישוט עלולים, עקב המשקל והבלאי, להתרופף ואף ליפול על הילדים.

מסקנות

- יש לוודא כי מדפים ותמונות מותקנים ומחוזקים היטב.
- אין למקם מזרנים, מיטות ושידות מתחת לאביזרים תלויים.

פתרונות

- יש לבצע את ההתקנה בעזרת ברגים ומיתדים (דיבלים) ולא מסמרים.
- אין לתלות אביזרים, מדפים, תמונות ומנורות מעל אזורי הפעילות של הילדים ואזורי השינה שלהם.

מז העיתונות:

"תינוק בן שבוע הובא לבית החולים רמב"ם בחיפה, כשהוא סובל מפגיעה בראשו, ככל הנראה לאחר שנפל עליו מדף בביתו. מצבו בינוני".

(חגי עינב, מבזקי חדשות, אתר ynet, "ידיעות אחרונות", 31.5.06).

י. וילונות

בעיה

וילונות, חוטי משיכה ושרשרות של משקוליות (למתיחת הווילון) הגם מוקד משיכה ומשחק עבור הילדים; אך כאשר הילדים מסתבכים בהם, או בחוטים שלהם – יש סכנה ממשית לחנק.

מסקנה

יש לסלק וילונות וחוטי וילונות מטווח ידם של הילדים.

פתרונות

- קיצור הווילונות, באמצעות אביזרי בטיחות או קשירתם במקום גבוה, שאינו נגיש לילדים.
- הרחקת המיטות והמזרנים מהחלונות ומהווילונות.

מז העיתונות:

"התינוק.... שהה במעון בישוב והשתעשע בוילון, שנתלה בסמוך ללול. הוא כרך סביב צווארו לולאה שבוילון ונחנק".

(אחיה ראב"ד, אתר ynet, ידיעות אחרונות, 5.8.04).

יא. חימום וקירור המעון

בעיה

כל ציוד חדש, מהווה גורם משיכה למשחק עבור הילדים. **האמצעים החשמליים לחימום וקירור החדר (תנורי חימום, מאווררים ומזגנים) הם כבדים ועלולים לגרום לפגיעות ולפציעות.**

מז העיתונות:

"התקבל פשוט כבן ארבע, שנפגע ממאוורר במעון בעיר חולון".
(נתוני NAPIS, בי"ח וולפסון, יוני 2008).

מסקנה

- יש להשתמש באמצעי חימום ללא אש גלויה.
- יש להרחיק את המכשירים מהישג יד וגישה של הילדים.

פתרונות

- מומלץ להשתמש לחימום המעון במזגן או ברדיאטור - אמצעי חימום ללא אש גלויה.
- יש למנוע גישה של הילדים אל המכשירים ובכך למנוע סכנת כוויות.
- אין להשתמש בתנורי ספירלה חשמליים, נפט או גז.
- יש למנוע גישה של הילדים אל הרדיאטור (צלעות מקרן החום).
- ייעשה שימוש במאווררים רק אם הם תלויים ומחוזקים היטב על הקיר או התקרה (רחוק מהישג ידם של הילדים).
- יש להרחיק את כבלי החשמל מהישג ידם של הילדים.
- מנועי המזגנים יותקנו רחוק ככל האפשר, במקום גבוה וסגור, כך שלא תיתכן גישה של הילדים אל מנועי המזגנים.

יב. המטבח, אזור הבישול והכנת המזון

בעיה

ילדים המסתובבים באזור המטבח במעון עלולים להיפגע מציוד וממכשירים, כגון: מיקסר, תנור, כיריים ועוד, המהווים "צעצועים" ומוקדי משיכה למשחק בעיני הילדים.

מסקנה

יש להפריד את אזור הבישול משאר חלקי המעון.

פתרונות

הפרדת אגף המטבח משאר חלקי המעון בעזרת דלת או שער, אשר הילדים אינם יכולים לפתוח ולעבור דרכם. אם אי אפשר לבצע הפרדה – חייבים להקפיד כפליים על הרגלי התנהגות בטוחים (ראה פרק 4).

מיחמים וקומקומים – יהיו עם כבל חשמלי קצר

ויוצבו אך ורק באזור המטבח, על גבי משטח העבודה (ה"שיש"), כשהם צמודים לקיר. זאת כדי שהילדים לא יוכלו להגיע אליהם או למשוך את הכבל ולהפוך אותם.

במתקני מים (מיני-בר) לחימום וקירור של מי השתייה – יש לבטל לחלוטין את אפשרות הברירה של "מים רותחים".

מז העיתונות:

"ילדה בת שלוש התרוצצה בגן כאשר וו של מיקסר בפיה. היא נפלה והוו ננעץ בראשה".

(אחיה ראב"ד, אתר ynet, "ידיעות אחרונות", 31.12.09).

יג. חדרי האמבטיה

בעיה

מים רותחים גורמים כוויות. חדרי האמבטיה והשירותים צריכים להיות נוחים לשימוש הצוות המטפל והילדים, אך קיימים סיכונים הנובעים מעצם השהייה והפעילות בחדרים אלה. שימוש במים בכלל ובמים חמים בפרט, תאי שירותים, רצפה חלקה ועוד.

הילדים משתמשים בברזי המים פעמים רבות ביום ועלולים לפתוח את ברז המים החמים; **המים החמים** הזורמים בצנרת עלולים להגיע **לטמפרטורות גבוהות מ-50 מעלות צלזיוס ולגרום לכוויות קשות.**

מסקנה

יש למנוע נגיעה של הילדים במים רותחים.

פתרונות

- פתחת המים הקרים תחילה ורק אחר כך הוספת המים החמים.
- שימוש בברזים הנפתחים בסיבוב, כעין הברגה, בהם עובר זמן מה עד שהמים החמים מגיעים ולא בברזים בהם טמפרטורת המים מכוונת על ידי מסוט (ידית הרמה והזהה) שהפעוט יכול להזיז בקלות ולהיפגע מזרם פתאומי של מים רותחים.
- התקנת תרמוסטט בצמוד לדוד המים החמים.
- התקנת מערכת ייעודית להגבלת טמפרטורת המים. מערכת זו מונעת מעבר של מים חמים בטמפרטורה שמעל 45 מעלות אל כל הברזים במעון עד שמוסיפים מים קרים וטמפרטורת המים יורדת.
- הגבלת טמפרטורת המים בברזים כך שחום המים לא יעלה על 45 מעלות.
- הגבלת הטמפרטורה בברז עצמו (לפני שהמים מתחילים לזרום). בשיטה זו מותקנים אביזרים על כל ברז שאליו יש לילדים גישה ואלה מונעים את יציאת המים מהברז כאשר טמפרטורת המים עולה על 45 מעלות. כדי לחדש את זרימת המים יש להגביר את זרם המים הקרים.
- ביטול אפשרות הזרמת מים חמים – אם אי אפשר להגביל את טמפרטורת המים בשיטות השונות, יש הכרח לנטרל לגמרי את האפשרות להזרים מים חמים בברזים אליהם יש לילדים גישה (ראו הרגלי בטיחות פרק 4).

מן העיתונות:

"רגע אחד של חוסר תשומת לב עלול לעלות לתינוקת בת עשרה חודשים בחייה. תושבת הגליל, שקילחה את בתה בת העשרה חודשים, הסיטה ממנה את המבט לרגע בכדי להביא מגבת וזו פתחה את ברז המים הרותחים באמבטיה ונכוותה באורח קשה".

(אורלי לוי, אתר nrg, "מעריב", 6.11.07).

פרק 3 | בטיחות בסביבה הפיזית

בעיה

קיימת סכנת החלקה ונפילה באמבטיה, במקלחת או באגני הרחצה. כאשר הילדים שוהים במקלחת הם נוהגים להתיז מים בזמן הרחצה. ילד הנכנס בריצה לאזור המקלחת עלול להחליק, ליפול ולהיפגע.

מסקנה

יש להתקין משטחים ואביזרים למניעת החלקה בתוך האמבטיה, בסביבתה ובאזור הכיורים.

פתרונות

- **מדבקות:** שימוש במדבקות מונעות החלקה או פסי הדבקה בתוך האמבטיה ובאגני הרחצה.
- **שטיחים:** שימוש בשטיחונים מיוחדים על הרצפה בסמוך לאמבטיה ולאגני הרחצה, כדי למנוע החלקה.
- **ציפויים:** טיפול ברצפה באזור המקלחת באמצעות ציפוי בחומר מיוחד המונע החלקה.

יז. שירותים

בעיה

נעילת ילדים בתאי השירותים – ילד הנכנס לתא השירותים עלול לנעול בטעות את הדלת ולא יוכל לפתוח אותה בעצמו ולצאת.

מסקנה

יש למנוע אפשרות לנעילה עצמית של דלת תא השירותים.

פתרונות

- **ביטול ונטרול הנעילה** של הדלתות בתאי השירותים המיועדים לילדים.
- התקנת דלתות עם נעילה שאפשר לפתוח מבפנים וגם מבחוץ.
- **ויתור על דלתות** בכניסה לתאי השירותים של הילדים.

בטיחות המשחקים והציוד הנייד

מז העיתונות:

"בת שלוש נפלה על פינה של שולחן ונפצעה סמוך מאד לעינה, תוך כדי הכנות לשינה במעון שבפיקוח".
(אבינועם מאיר, "זמן מעלה", מקומון מעלה אדומים, עמוד 44, 30.7.09).

יש לרכוש עבור המעון ולהשתמש אך ורק בריהוט, בציוד ובמשחקים העומדים בתקן של מכון התקנים הישראלי שנבדקו ונמצאו מתאימים לילדים.

הציוד שלהלן חייב לעמוד בתקן:

- מיטות, עריסות, לולים לתינוקות.
- מזרנים למיטות תינוק.
- שידות החתלה.
- יחידות אחסון.
- צעצועים ומשחקים.
- כיסאות אוכל גבוהים.

א. התאמת הציוד הנייד לילדים בגיל הרך

בעיה

ילדים שמתחילים ללכת אינם יציבים ומועדים לנפילות חוזרות.

מסקנה

יש להקפיד, שגם במקרה של נפילה, הסיכון להיפגעות יהיה מזערי.

פתרונות

- שימוש בציוד ובריהטים בעלי פינות קהות, או עגולות.
- התאמת אביזרי ריפוד כדי למתן את הפגיעה.
- הרחקת הריהוט, ככל הניתן, ממרכז החדר והצבתו כך שלא יהווה מכשול עבור הילדים.

ב. התאמת בטיחות המשחקים לגיל הילדים

בעיה

ילדים עד גיל שלוש נוטים לחקור את עולמם דרך הפה וחשופים במיוחד לסכנת חנק; זאת בשל הנתונים הפיזיולוגיים הקשורים לגיל:
● דרכי נשימה צרות וקטנות יותר משל המבוגרים.
● רפלקס השיעול, שנועד לפלוט חפץ זר שחדר לדרכי הנשימה, אינו מפותח עדיין.

מז העיתונות:

"טרגדיה בפתח תקווה. פעוט כבן שנתיים מת בבית החולים שניידר בעיר, לאחר שהובהל ממעון הילדים כשהוא לא נושם וללא דופק. ההערכה היא כי הפעוט נחנק מחרוזת שבלע".

(אילן מציק, אתר nrg "מעריב", 4.11.09).

מסקנה

יש לוודא כי כל המשחקים הזמינים לילדים במעון מתאימים גם לשימושם של הילדים הקטנים ביותר.

פתרונות

- התאמת כל הצעצועים והמשחקים במעון לגילם של הילדים הצעירים ביותר (מתחת לגיל שלוש).
- יש לוודא כי הגודל הפיזי של הצעצועים וכן גודל החלקים המתפרקים מהם אינו מאפשר להכניס אותם לתוך גליל שהיקפו 3.17 ס"מ ואורכו נע בין 2.54 עד 5.71 ס"מ.
- יש לבדוק ולוודא כי בכל הצעצועים והמשחקים אין חלקים קטנים העלולים להיתלש.
- סילוק צעצועים עם חלקים קרועים או שבורים או עם חלקים המתפרקים בקלות.
- יש לוודא כי אין בין הצעצועים חפצים קטנים ומסוכנים אחרים, כגון: ברגים, מסמרים, סיכות, בלונים שאינם מנופחים וכדומה.
- הקפדה על כללי הבטיחות בעת שימוש באביזרי משחק מאולתרים (כגון: כלי מטבח, סירים ואביזרים, אריזות שאינן של מוצרי ניקיון).
- שימוש בצבעים ובציוד מתכלה אחר (גירים, עפרונות), אך ורק באלה העומדים בדרישות התקן ואינם רעילים.
- סילוק משחקים וצעצועים עם חוטים, שרשרות וחבלים, שאורכם עולה על 15 ס"מ, העלולים להיכרך סביב צוואר הילדים.

ג. משחקי חצר

בעיה

המשחק בחצר מהווה עבור הילדים חוויה מהנה. באמצעות המשחק מפתחים הילדים יכולות בתחום התנועה, מתנסים ביצירת קשרים חברתיים הדדיים ויחסי שיתוף עם אחרים.

חשוב לזכור כי החצר חשופה ופתוחה לסביבה ועלולים להצטבר בה מפגעי בטיחות.

מז העיתונות:

"בן שלוש מאשדוד שטה חומר שנועד להדלקת פחמים, מבקבוק שנורק לחצר הגן. הגן ממוקם על יד פארק והאירוע קרה ביום האחרון לחופש סוכות. החומר גרם לפעוט דלקת ראות כימית. טופל בקפלן".

(מקומון "השבוע באשדוד" 25.10.09).

המסקנה

יש להתאים את החצר, הציוד והמתקנים למשחקיהם של ילדים בגיל הרך.

פתרונות

- **סילוק חפצים גדולים וציוד גדול וכבד** (כגון חומרי בניין, אבנים גדולות וכדומה) מהחצר.
- **קיבוע, ייצוב וחיזוק** של כל החפצים הנמצאים בחצר, כדי למנוע מהילדים לטפס ולהתנדנד עליהם.
- שמירה קפדנית על **משטח חצר ללא בורות או מרצפות מוגבהות ועקומות** העלולות לגרום למעידה ולנפילה.
- בדיקה קפדנית של כל משחק וציוד המוכנסים לחצר כדי לוודא שאין בהם **פינות וקצוות חדים**.

ד. שטח החצר – גידור ותיחום

בעיה

גדר המעון מהווה חייץ בין הרחוב לבין הילדים השוהים במעון. **גדר שאינה תקינה**, עם חורים ופרצות עלולה לסכן את הילדים בכך שיתאפשר להם **לעבור דרך הפְּרָצָה בגדר ולצאת** לשוטט לבדם ברחובות. כמו כן **עלולים גורמים זרים להיכנס למעון דרך אותן הפרצות**.

מסקנה

יש להתקין גידור יעיל סביב כל שטח המעון ולהקפיד על תקינותה.

פתרונות

- התקנת **גדר יעילה**, המקיפה את כל מתחם המעון, כולל חצר המשחקים.
- מבנה הגדר **לא יאפשר טיפוס** של ילדים עליה.
- המרווחים** בין שלבי הגדר **לא יעלו על 8 ס"מ**, כדי שהילדים לא יוכלו לדחוף את ראשיהם בין השלבים.

ה. שטח החצר – מניעת פגיעת בעלי חיים

בעיה

החצר היא גם מקום משכנם של בעלי חיים מסוגים שונים, ביניהם גם נחשים ארסיים ועקרבים.

מסקנה

- יש להקפיד על תחזוקה נכונה של החצר ובכך למנוע חדירת בעלי חיים ארסיים למתחם.
- יש לשמור על הרגלי התנהגות בטוחים.

פתרונות

הקפדה על כללי התברואה:

- שמירה על סביבה נקייה משיירי מזון המושכים מכרסמים, חולדות ועכברים, שהם מזונם של הנחשים.
- הקפדה על פחי אשפה סגורים ושקיות אשפה אטומות.
- איסוף שיירי מזון מהחצר ומהמטבח.
- אחסון מזון רק במכלים סגורים.
- סילוק מצבורי פסולת מהחצר, המהווים מקומות מסתור לנחשים ולעקרבים.
- טיפול נכון בגינה שבחצר, עקירת עשבים שוטים והימנעות מגידול שיחים צפופים.
- גירוף וסריקת החצר טרם יציאת הילדים אליה.

מזן העיתונות:

"פעוט בן שנה וחצי נפגע באורח בינוני, לאחר שהוכש על ידי נחש בחצר גן הילדים בקיבוץ עמיר שבגליל העליון".

(חגי עינב, אתר ynet, "ידיעות אחרונות", 31.10.06).

1. מתקני משחקים

בעיה

מז העיתונות:

"בן שנה וחצי מחדרה נפצע באורח קשה לאחר שנפל מנדנדה במעון".
(רעות צור, "ישראל פוסט" 26.2.09).

מתקני המשחקים מהווים מרכיב חשוב בהתפתחות הילדים ומאפשרים להם לפתח כישורים מוטוריים, מנטליים וחברתיים. עם זאת, בשנים האחרונות נפגעו ונפצעו ילדים רבים, חלקם קשה, בזמן שהשתמשו במתקנים מעין אלה.

מסקנה

יש להקפיד על בטיחותם של מתקני המשחקים וכך יהיה אפשר להפיק מהם את מירב ההנאה והתועלת, בלא חשש מגרימת פגיעה, פציעה או נזק.

פתרונות

- הכנסת מתקני משחקים בעלי תו תקן ישראלי בלבד.
- ביצוע תחזוקה שוטפת של כל המתקנים.
- בדיקה שבועית לווידוא שלמות המתקנים.
- איסור על בניית מתקני חצר מאולתרים או זמניים.
- אי הכנסה למעון של משחקים שנתרמו, בלא שעברו בדיקה וקיבלו אישור של מכון התקנים הישראלי.
- בעת ההתקנה:

- יש לשמור על מרווח גדול בין המתקנים.
- יש לאפשר טיפוס ועלייה על מתקני החצר רק במדרגות המיועדות לכך.
- יש למנוע לחלוטין אפשרות להמשיך ולטפס ממתקני החצר אל עצים, חלקי בניין, גדרות או מתקנים אחרים.
- התקנת משטח בולם זעזועים מתחת למתקנים; לחילופין אפשר לשפוך במקום שכבת חול בעומק של 30 ס"מ לפחות.

תחזוקת המעון ומצבי חירום

א. חומרים מסוכנים

בעיה

ילדים קטנים חשופים במיוחד לסכנת הרעלה מחומרי ניקוי לסוגיהם; זאת עקב החסינות הפחותה של גופם מחד וסקרנותם הטבעית המתבטאת בנטייה להכניס כל דבר לפה מאידך.

מסקנה

חייבים למנוע לחלוטין גישה של ילדים לחומרי ניקוי וחיתוי, לחומרי הדברה של חרקים ומזיקים, לתרופות וחומרים רעילים אחרים.

פתרונות

- כל החומרים המסוכנים המצויים במעון, כגון: חומרי ניקוי, חומרי הדברה, תרופות – יישמרו בארון נעול וגבוה.
- אין להחזיק במעון נוזלי ניקוי מסוג "מסיר שומנים קרים".
- אריזות ריקות של חומרי ניקוי או תרופות לא ישמשו למשחק.
- כל החומרים המסוכנים יאוחסנו באריזתם המקורית (עם תוויות האזהרה).
- אין לשטוף רצפות במהלך שעות הפעילות של המעון (גם בשעה שהילדים ישנים).

ב. ציוד לגינה

בעיה

ציוד לגינה ולטיפול בה מהווה עבור הילדים מוקד עניין ומשיכה למשחק. ציוד זה הוא כבד במיוחד, לעתים חד או משונן ועלול לגרום להיפגעות ילדים.

מסקנה

למנוע גישה של הילדים אל ציוד הגינה וכלי העבודה.

פתרונות

- נעילת הציוד לגינה וכלי העבודה בחדר או במחסן נפרד.
- ביצוע פעולות הניקיון והתחזוקה של הגינה רק לאחר שעות הפעילות של הילדים במעון.

ג. מצבי חירום

בעיה

במצבי חירום גובר הלחץ, קצב האירועים מהיר יותר וגדל הסיכון להתרחשות תאונות.

מסקנה

יש לארגן את סביבת המעון, כך שיתאפשר פינוי מהיר וטיפול בילדים בשעת חירום.

פתרונות

- הקפדה על מעברים פנויים, כדי לאפשר כניסה ויציאה מהירה של מספר רב של ילדים.
- הצגת רשימת טלפונים למקרה חירום במקום בולט ונגיש: מגן דוד אדום, משטרה, מכבי אש, מרכז הרעלות וכדומה.
- רכישת ערכת עזרה ראשונה למעון ושמירה על תקינותה ורענונה מדי פעם.
- התקנת לחצן מצוקה, המחובר ישירות למוקד.
- ייעוד וסימון חלון אחד כפתח מילוט מהיר בזמן מצוקה וחירום (עם אפשרות לפתוח אותו ולעבור דרכו, גם אם יש עליו סורג).

גורם	טלפון	אתר אינטרנט
 משטרת ישראל	100	www.police.gov.il
 מגן דוד-אדום	101	www.mdais.org
 כיבוי אש	102	www.102.co.il
 פיקוד העורף	1207	www.oref.org.il
 מוקד הרשות המקומית	108/107/106	
 חברת החשמל	103	www.israel-electric.co.il

הטיפול בליקויי בטיחות

רשמית, הגורם האחראי לניהול שוטף של המעון, לרבות ענייני בריאות, בטיחות ותחזוקה - הנו מנהלת המסגרת החינוכית לגיל הרך (המעון). כך גם הטיפול בליקויי בטיחות הוא, בעיקרון, באחריות מנהלת המעון.

עם זאת הצוות הקבוע, המטפל והנמצא עם הילדים, חייב לתת מענה מידי ברגע שמתגלה ליקוי בטיחות כדי למנוע היפגעות הילדים.

כאשר המנהלת אינה הבעלים של המסגרת (כלומר אינה מנהלת בביתה משפחתון או פעוטון) ובמקרים בהם אינה יכולה לתקן מידית בכוחות עצמה את המפגע, עליה להרחיק את הגורם למפגע ולהודיע בכתב לבעלי המסגרת: הרשות המקומית, העירייה, הרשות המנהלות מעונות, משרד התמ"ת.

להלן מפגעים ותקלות אופייניים, אשר יש לתת עליהם את הדעת, לבדוק מעת לעת ולטפל בהם ללא דיחוי:

א. ציוד ומשחקים:

יש לסלק מיד או למנוע גישה של הילדים לציוד ולמשחקים שהתגלו בהם ליקויי בטיחות.

ב. מתקני חצר פגומים:

בשלב ראשון, כדי למנוע היפגעות, יש למנוע גישה של הילדים למתקני חצר פגומים, שאי אפשר להזיז ממקומם, עד שתתקן התקלה או שיסולק המתקן הפגום.

ג. חפצים תלולים:

יש להסיר, במידת האפשר, מדפים רעועים, תמונות, אצטבות, ארונות וספריות שאינם מחוזקים היטב לקיר או לתקרה. בכל מקרה, יש למנוע גישה של הילדים אל מתחת לחפצים אלה.

ד. רצפות:

רצפה שהתעקמה או מרצפות שבורות, בולטות או שנעקרו ממקומן, בתוך המעון או בחצר - יש לסמן באופן בולט ולנסות לרפד את המקום עד שיבוצע התיקון.

ה. חשמל:

מערכת חשמל, מכשירי חשמל, ציוד או כבל חשמלי שאינם תקינים - יש לנתק מיד מזרם החשמל ולהימנע מלהשתמש בהם עד שיתוקנו בידי חשמלאי מוסמך.

כללים לטיפול במפגעי בטיחות במעון

- בעת זיהוי מפגע בטיחותי או ליקוי - יש להודיע על כך מיד למנהלת המעון.
- באחריות מנהלת המעון לפעול מיד לתיקון הליקוי.
- כל אחד ואחת מצוות המעון אחראי אישית למנוע היפגעות של הילדים; מכך נובעת אחריותם לסילוק מידי של מפגעים וליקויים מסכנים.
- יש לפעול לסילוק מידי של המפגע גם במחיר פגיעה בשגרת היום של המעון או שינוי תוכנית (הוצאת משחקים או ציוד, מניעת משחק בחצר וכדומה).
- מיד לאחר הטיפול במפגע יש ליידע את המנהלת. מומלץ להשאיר, בסוף יום העבודה מכתב תזכורת מסודר (כותב המכתב ישאיר בידיו העתק), המתאר את המפגע ואת הפעילות המידית שננקטה כדי לטפל בו. למחרת ובהמשך - מומלץ להתעניין ולהתעדכן אצל המנהלת לגבי שלבי הטיפול במפגע.
- ליקויים ומפגעים "מסכני חיים" (כגון ליקויי בטיחות בחשמל, במערכת הקירור או החימום) עלולים להקשות על סדרי העבודה ואף לשבש לחלוטין את שגרת היום במעון. במקרים כאלה - אסור להסס! יש להצביע מיד על המפגע שהתגלה, לנטרל אפשרות היפגעות ולטפל בו מיד, כך שלא יגרם פגיעה חמורה וסכנת חיים.
- אם הטיפול במפגע כזה מתמשך זמן רב - אפשר להציע למנהלת להביא את הנושא לידיעת ההורים, כדי שיבינו את השינויים בשגרת היום ואולי גם להיעזר במי מהם לתיקון מהיר של הליקוי.

הפעלת מסגרות חינוכיות לגיל הרך פתוחה לכל המעוניינים ואכן יש מגוון של ארגונים המפעילים מסגרות אלה. התהליך הרשמי לטיפול במפגעי בטיחות במסגרות החינוך לגיל הרך אינו מוגדר במסגרת חינוך חובה, עם זאת יזם משרד התמ"ת את כתיבתו, הוצאתו לאור והפיכתו למחייב של מסמך הכולל סטנדרטים להפעלה של מסגרת חינוכית לפעוטות (ינואר 2009).

כחלק ממסמך הסטנדרטים יש הגדרת תפקידים ואחריות של כל אחד מאנשי הצוות החינוכי וכן הנחיות לניהול הבטיחות. ניתן גם להיעזר בחוזר מנכ"ל משרד החינוך "הבטחת בטיחות בגני ילדים", המתייחס אמנם לגנים הנמצאים באחריות משרד החינוך, אך ההנחיות לניהול הבטיחות מפורטות ביותר ויכולות לעזור בניהול הבטיחות ובחלוקת האחריות גם במסגרת החינוכית של המעון.

מטפלת מקצועית, השגחה ראויה ואחריות אישית

הבחירה להיות מטפלת מקצועית לגיל הרך היא בחירה בעלת משמעות גדולה בכל הנוגע ללקיחת אחריות על חיי ילדים. ההורים משאירים בידי המטפלת את היקר להם מכול; ובמהרה הופכים הילדים יקרים גם ללב המטפלת.

אחריותה כמטפלת היא לאפשר שהייה נעימה במעון, הכוללת גם חינוך, לימוד ואפשרויות קידום, על פי יכולתם של הילדים, מבחינה מוטורית, קוגניטיבית, רגשית וחברתית. אך בראש ובראשונה תפקידה של המטפלת להחזיר את הילדים אל בתיהם בשלום. יש לדעת כי גם מכוח החוק קיימת המחויבות להשגיח היטב על הילדים.

חוק העונשין, תיקון מספר 59, 2001 קובע:

"המשאיר ילד שטרם מלאו לו 6 שנים בלא השגחה ראויה ובכך מסכן את חיי הילד, או פוגע, או עלול לפגוע פגיעה ממשית בשלומו או בבריאותו, דינו – מאסר 3 שנים; עשה כן ברשלנות – דינו מאסר שנה".

מהי "השגחה ראויה"?

הגדרה זו היא סובייקטיבית ולצערנו היא נבחנת לרוב בעת שילדים נפגעים. עם זאת, קיימת הסכמה כי "השגחה ראויה" תואמת מצב בו הילדים כולם נמצאים בקשר עין ובמרחק נגיעה מאחד מאנשי הצוות.

ואכן, יש לדאוג כי בכל רגע נתון יש לצוות המעון יכולת להיות אחראי לשלומם הפיזי של כל ילד הנמצא באחריותו וכי ניתן בזמן להגיב בצורה נאותה לצרכים השונים של כל אחד מהילדים. על הצוות המטפל לחלק ולהגדיר את האחריות להשגחה על הילדים באופן ברור, על פי האזורים בהם הם שוהים ובחלוקה שווה של מספר הילדים בין אנשי הצוות.

אגף מעונות של משרד התמ"ת הגדיר כי היחס האפשרי להשגחה על ילדים לפי קבוצות גיל הוא: מטפלת אחת לכל חמישה תינוקות, לכל היותר; מטפלת אחת לכל שבעה פעוטות, ומטפלת אחת לכל שמונה פעוטות בוגרים.*

רכישת הרגלי התנהגות בטוחים, שעל פיהם יש לפעול באופן קבוע, תקל על ניהול העבודה במעון. הקפדה על התנהגות כזו תהפוך לטבע שני והבחירה בבטיחות תהפוך לברורה מאליה. אימוץ הרגלי עבודה ראויים יקטין את הסיכון להיפגעות.

* ראו "סטנדרטים להפעלת מסגרות חינוכיות לפעוטות", עמ' 33 לוח 4.

א. קבלת הילדים בבוקר

בשעות הבוקר, כאשר מגיעים הילדים למעון יש לוודא כי שער הכניסה נשאר סגור ונעול. על אף שלפרק זמן קצר יש צורך לפתוח את הדלת בכל מספר דקות, עם הגעת כל ילד, **אסור שהשער יישאר פתוח, אף לא לרגע!** להבטחת מצב כזה מומלץ לדאוג מראש לפתרונות טכניים יעילים, כך שהדלת תישאר סגורה (ראו בפרק 3). לשם כך מומלץ לאמץ את ההרגלים האלה:

- לקבל את הילדים בפתח הדלת וברגע שהמלווה יוצא – לוודא כי הדלת נעולה.
- להיות עירניים, במשך היום כולו, לכניסה ויציאה של אנשים מהמעון ולוודא שוב ושוב כי הדלת נשארת נעולה.
- להביא לתשומת לב ההורים בתחילת השנה ולהדגיש שוב בהזדמנויות נוספות את חשיבות הסגירה של דלת המעון. להזכיר ולבקש את שיתוף הפעולה של ההורים ואת התייחסותם לנושא ברצינות ובסבלנות ולוודא כי אכן נעלו את הדלת.
- להקפיד על נעילת הדלת גם בסוף היום, עת אוספים ההורים את הילדים ולוקחים אותם הביתה.

ב. תנועת ילדים במרחב המעון

הילדים נעים ברחבי המעון ומגיעים לכל מקום ולכל פינה. שידה או ארון אחסון יכולים להידמות להם כסולם עליו מעניין לטפס. דלתות ווילונות עלולים לשמש אביזר משחק חדש, מעניין. מומלץ למנוע גישה אל אלה ולדאוג לפתרונות הגנה טכניים (ראה פרק 3) ועם זאת כדאי לאמץ את ההרגלים האלה:

- לוודא אחת לשלושה חודשים את שלמות ותקינות האביזרים הטכניים למניעת טריקת הדלתות ואת מגיני הצירים. בשל הבלאי הטבעי של אביזרים אלה – עלולים הילדים לשחק אתם, להסירם או לפגוע בתקינותם.
- **אין לאפשר משחק ליד אדן החלון!** גם כאשר יש מטפלת או מבוגר אחר בסביבה. שנייה אחת של חוסר תשומת לב והילדים המשחקים בקרבת החלון עלולים להיפגע מנפילה או מחבלה. בנוסף לצורך להשתמש באביזרי בטיחות כדי למנוע את פתיחת החלונות או להגביל את פתיחתם – חיוני וחשוב גם לסגל לילדים "הרגלי בטיחות לחיים".
- אם יש מדרגות במעון חייבים להקפיד על **נעילת השער בראש גרם המדרגות ובתחתיתו**, גם אם עוברים במקום "רק לרגע". אי אפשר לצפות כמה מהר יגיעו הילדים אל המדרגות.
- לאחר שימוש בשקע חשמל – יש לזכור **להחזיר למקומו את כיסוי השקע**. חשוב לסגל הרגל זה, לשמור את כיסוי השקע בהישג יד במקום בולט לעין ולהחזירו למקומו מיד עם סיום השימוש בו.

מז העיתונות:

"פעוטה בת חמישה חודשים נפגעה בגנון... הגננת חיתלה את הפעוטה, הסתובבה לזרוק את החיתול והתינוקת נפלה מהשירה. היא פונתה במצב יציב לבית החולים רמב"ם בחיפה".

(גלעד גל, מקומון העמק והגליל 27.2.09).

ג. טיפול בילדים – רחצה והחלפת חיתולים

הטיפול בילדים הוא פעולה שגרתית, אך מומלץ לדאוג לפתרונות טכניים שייקלו על שגרת הטיפולים (ראה פרק 3). עם זאת, לא לכל מצב בשגרת הטיפול בילדים ניתן למצוא פתרונות טכניים; על כן, כדאי לאמץ מספר הרגלים:

החלפת חיתולים:

- יש להכין מראש, על שידת ההחלפה, את כל האביזרים הדרושים לפני שמביאים את הילד אל השירה לביצוע ההחלפה.
- אין להשאיר ילד על שידת ההחלפה או על ארון מוגבה אפילו למשך שנייה אחת.
- מומלץ לחתל את הילד על משטח חד-פעמי, על הרצפה או על ספסל נמוך.
- כאשר אין משתמשים בשידת ההחלפה – מומלץ להניח עליה חפצים כדי למנוע מראש הושבה אקראית של ילד על שידת ההחלפה.

רחצה:

- יש להכין מראש, באזור הרחצה, את כל הדברים הדרושים, לפני שמביאים את הילד לרחצה.
- יש לבדוק את חום המים לפני הכנסת הילדים לאמבטיה או למקלחת.
- בעת הפתיחה של ברז מים – יש לפתוח קודם את ברז המים הקרים ורק לאחר מכן את המים החמים.
- במשך הרחצה, באמבטיה או במקלחת – יש להיות בהשגחה פעילה וצמודה; על המטפלת להימצא במרחק נגיעה מהילד.

אסור להשאיר את הילד לבדו בתוך המים אפילו לשנייה אחת!

ד. הכנת האוכל וזמני הארוחות

תינוקות ופעוטות, אשר רק מתחילים לאכול מזונות מוצקים, אינם מיומנים בלעיסה ועל כן חשופים יותר לסכנת חנק. בזמן הכנת האוכל והארוחות חייבים לתת תשומת לב מיוחדת לפרטים רבים ולאמץ הרגלים קבועים כדי לשפר את הבטיחות, כדלהלן:

מן העיתונות:

"תינוק בן שנתיים נחנק הבוקר מאכילת גזר, במעון בישוב אלפי מנשה שכשומרון. מצב התינוק קשה והוא פונה לבית החולים מאיר בכפר סבא".

(מבזק חדשות באתר ערוץ 7, 4.5.10).

בזמן הכנת האוכל

- ⊙ אין לאפשר כניסה של ילדים למטבח! במיוחד בזמן הכנה וחימום של המזון.
- ⊙ בזמן הבישול – עדיף להשתמש בלהבות האחוריות של הכיריים ולהקפיד לסובב את ידיות הסירים והמחבתות לכיוון הקיר.
- ⊙ אין להניח כלי מטבח חמים על רצפת המטבח לשם קירור.
- ⊙ לאחר חימום אוכל במיקרוגל – יש להקפיד לערבב את המזון ולבדוק את חום המזון לפני ההגשה.

בזמן הארוחות

- ⊙ בזמן הארוחה – הילדים חייבים לשבת!
- ⊙ יש לבדוק את חום המזון לפני ההגשה.
- ⊙ אין להעביר אוכל מצד אחד לצד אחר של השולחן, מעל ראשי הילדים.
- ⊙ יש לפנות "נתיב חופשי", אשר יאפשר להניח את האוכל על השולחן ומשם להגישו לילדים.
- ⊙ בעת שימוש בכיסאות אוכל גבוהים – יש לחגור תמיד את הילדים לבל ייפלו.

אסור לתת לילדים אוכל וחיפויים בזמן משחק!

ה. סוגי המזון – לפי גיל הילדים

יש להתאים את סוגי המזון ואופן ההגשה לגיל הילדים.*

אין להגיש לפעוטות מזונות העלולים להיות מסוכנים לגילם, כגון:

- מאכלים עגולים, "המתיישרים" בדיוק על פתח קנה הנשימה וחוסמים את מעבר האוויר.
 - מאכלים בעלי מרקם חלקלק, הגולש במהירות לעבר בית הבליעה.
 - מאכלים עם מרקם הסופח מים, העלולים להתנפח ולסתום את קנה הנשימה.
 - מאכלים בעלי מרקם דביק, הנצמד לקנה הנשימה וקשה להסרה.
 - מאכלים עם מרקם קשה, המקשה על לעיסתם והילד עלול לבלוע את המזון בשלמותו.
 - דברי מזון שגודלם קטן מדי או גדול מדי:
- חתיכות קטנות מדי, שלא נלעסו כראוי עלולות להיכנס לקנה הנשימה כאשר מנסים לבלוע אותן.
- חתיכות גדולות מדי קשה ללעוס והילד עלול לשאוף אותן ודרכי הנשימה עלולות להיחסם.

מזונות שאסור להגיש לילדים במעון יום ומזונות אשר יש לטפל בהם באופן מיוחד:

נקניקיות:	יש לחתוך קודם לאורך ואחר כך לרוחב.
פירות וירקות עגולים וקטנים:	כגון: ענבים, עגבניות שרי ועוד, יש לחצות לשניים.
תפוחי עץ:	יש לחתוך לחתיכות קטנות או לרסק.
גזר:	יש לחתוך לחתיכות קטנות או לרסק.
זיתים:	אין להגיש זיתים שלמים עם החרצנים; יש לגלען אותם ולחתוך לחתיכות קטנות.
סוכריות:	אסור לתת לילדים מתחת לגיל 5 סוכריות מציצה וסוכריות על מקל.
פופקורן:	אסור לתת לילדים מתחת לגיל 5.
פיצוחים:	מכל הסוגים; אין לתת לילדים מתחת לגיל 5.

* מידע נוסף, ראו בנספח: "הבסיס המדעי לחקיקה ותיקון תקנות בנושא חנק ממזון".

ו. משחקים וצעצועים

צעצועים מספקים לילדים אתגרים רבים ותורמים להתפתחותם. ואולם, יש להקפיד על התאמת המשחקים לגיל הילדים ולבדוק את תקינותם בתדירות גבוהה (ראו בפרק 3 – עקרונות לבחירת משחקים מתאימים). בנוסף, ראוי לסגל את הרגלי הבטיחות האלה:

הרגלי בטיחות בענייני צעצועים

- יש לבצע בדיקה שבועית של כל הצעצועים על מנת לאתר צעצועים שבורים, לחזק ברגים רופפים, לסלק פינות חדות וכדומה.
- צעצועים שאינם בני-תיקון – יש לסלק מיד מהמעון ולא לאפשר לילדים לשחק בהם.
- אין להשאיר על הרצפה מטבעות, בלונים (או קרעי בלונים), חפצים מקלקר, שקיות ניילון.
- כל אלה עלולים למצוא את דרכם לאזור המשחקים.
- אסור לתת לילדים לנפח בלונים! קרעי בלונים יש להשליך מיד לפח!
- יש לאסוף את הצעצועים מיד עם סיום הפעילות כדי שלא יהוו מכשול לילדים ויגרמו לנפילות.

החצר ומתקני השעשועים

ההתנהגות והפעילות בחצר המעון ובמתקני המשחקים חייבות להיות על פי הנחיות הבטיחות, אך אין תחליף לתשומת הלב של המטפלות!

כללי בטיחות לשהייה בחצר

- צוות המטפלות נדרש להשגיח על הילדים גם בעת המשחק בחצר.
- לפני כל יציאה לחצר מומלץ לבצע סיור, כדי לסקור ולוודא שאין מתקני משחק שבורים או חפצים שונים שנזרקו לחצר.
- אין לאפשר אכילה בזמן משחק ואין להסתובב בחצר עם אוכל.
- אחת לשבוע יש לבצע סקירה מדוקדקת של המשחקים והמתקנים כדי לוודא את תקינותם.
- מתקנים שאינם תקינים יש לחסום ולא לאפשר שימוש בהם.
- משחקים שבורים יש לסלק מהמעון.

שוכים וקישוטים

שוכי מכניים, שוכים וקישוטים בחולצה ובמעיל, שרשרות ואביזרי קישוט עלולים להיתפס במתקני המשחק ולסכן את הילדים. יש להנחות את ההורים להסיר מהבגדים שוכים שאורכם גדול מ-10 ס"מ. אם מגיעים ילדים למעון בבגד עם שוכים ארוכים – אין לאפשר להם לשחק על מתקני המשחקים. יש להחליף בגדים אלה או להסירם.

מז העיתונות:

"פעוט בן שלוש הובהל... במצב בינוני עד קשה וכשהוא מחוסר הכרה לבית החולים לילדים "שניידר" בפתח תקווה. זאת לאחר שנחנק בגן הילדים... כשרוך הקפוצ'ון שלו נכרך במתקן שבחצר" (רענן צור, אתר ynet ידיעות אחרונות, 23.3.05).

ז. תחזוקת המעון וזמן מנוחה

- על צוות המעון לדאוג לניקיון ולתחזוקה שוטפת; אך חומרי הניקוי מסוכנים במיוחד לילדים. על כן חייבים לסגל הרגלי עבודה בטיחותיים ובכך לצמצם את הסיכון להיפגעות הילדים:
- הניקיון יתבצע רק בשעה שהילדים אינם נמצאים במתחם; מומלץ בסיום יום העבודה.
 - מיד לאחר שימוש בחומרים רעילים, כגון: חומרי ניקוי, חומרי הדברה וגם תרופות – יש להחזיר את הציוד למקומו בארון גבוה ונעול.
 - תרופות וחומרי ניקוי – יש להשאיר באריזתם המקורית. אין לאחסן, בשום אופן, חומרי ניקוי בבקבוקי שתייה או בקופסאות מזון.
 - אין להשתמש באריזות ריקות של חומרי ניקוי או תרופות למשחק! יש לזרוק אותן מיד לפח.
 - כאשר נאלצים לתת תרופה לילדים במעון – חשוב להסביר כי מדובר בתרופה (ולא בסוכריה או בממתק).
 - הפסקת המנוחה תיעשה לא בקרבת הילדים. כך יוכלו המטפלות לשתות את הקפה ברוגע ובשלווה, בלי להסתכן בשפיכת משקה חם על הילדים.

יש לי יום, יום חג

בחגים ובאירועים מיוחדים משתנה סדר היום המקובל במעון ומשתנה שגרת החיים של הילדים, הצוות וההורים. לכל חג ולכל דת יש מאפיינים ומסורות מיוחדים, המתבטאים, בין השאר בטקסים, בפעילות ובמאכלים מיוחדים.

בחדרי המיון ובמוקדים לרפואה דחופה מטופלים מידי שנה, בימי החגים ובימי ההכנות לקראתם ילדים רבים בגיל הרך, אשר פגיעתם אופיינית לימי החג, השונה מ"שגרת" ההיפגעות הרגילה.

על מנת להימנע מפגיעות ואסונות דווקא בימים השמחים של החגים יש להיערך ולהכיר מראש את סוגי ההיפגעות האופייניים לחגים השונים, כך שהצוות המטפל יוכל לנטרל גורמי סיכון ולהיערך לקראת מצבים העלולים להיות מסוכנים.

- ניפוח בלונים יעשה על ידי המבוגרים בלבד. יש לסלק מידית קרעי בלון שהתפוצץ מהישג ידם של הילדים.
- הדלקת נרות תיעשה על ידי מבוגרים בלבד. את הנרות יש להציב במקום שלילדים אין גישה אליו.
- בהכנת מאפים מיוחדים לחג ישתתפו הילדים רק בהכנת עיסת הבצק.

יש חגים שבמהלכם נפוץ השימוש באקדחי פיקות, בחזיזים, בנפצים ובזיקוקים. יש להעביר להורים מידע על הסיכון הרב הטמון בשימוש ב"משחקים" מהסוגים האלה של כל בני המשפחה.

ראש השנה

לקראת ראש השנה נהוג לערוך במעונות אירוע חגיגי בו טועמים הפעוטות ממאכלי החג, המייצגים את הברכות והאיחולים לשנה החדשה. אך יש לזכור כי בגיל הרך יש בכך סיכון. ילדים עד גיל חמש עלולים להיחנק מהמאכלים המסורתיים של החג, כגון: תפוח, רימונים, דגים. סכנת החנק נובעת, כפי שכבר הוזכר, מהנתונים הפיזיולוגיים הקשורים לגיל הילדים: דרכי הנשימה צרות וקטנות; רפלקס השיעול אינו מפותח דיו; השיניים הטוחנות אינן מפותחות וחזקות עדיין כדי ללעוס היטב את המזון ולכן קיים סיכון גדול יותר לשאיפת מזון לקנה הנשימה ולחנק.

- על כן מומלץ להגיש בחגיגות ראש השנה את האוכל המסורתי של החג, בתוך הקפדה על מספר כללים:
 - **תפוח, גזר וכל פרי וירק קשה אחר** – עדיף להגיש כשהוא מבושל וחתוך לחתיכות קטנות או מרוסק.
 - **דבש ועוגות דבש** – אין לתת לפעוטות מתחת לגיל שנה.
 - **גרגרי רימון** – אינם מומלצים לפעוטות בגלל הגרעין שבתוכם; ניתן להגיש מיץ רימונים.
 - **עוגות** – יש לוודא שבעוגות המוגשות לילדים אין שברי אגוזים, שקדים וצימוקים, העלולים להיקלע אל דרכי הנשימה.

חנוכה - חג האורים

האש השמחה מחייכת בכל פינה בימי החנוכה. אך בחג החנוכה עולה פי שלושה אחוז הכוויית הנגרמות לילדים (בהשוואה לשאר ימות השנה).

קבוצת הסיכון העיקרית להיפגעות מאש בחג החנוכה הנה הגיל הרך. כמה סיבות לכך:

- הילדים הפעוטים הנם סקרנים במיוחד וחוקרים את עולמם דרך מגע; הם עלולים לגעת בנרות ולהפיל אותם.
- אין לפעוטות מודעות לסכנה מאש, כך גדל הסיכון להיכוות מהנרות והחנוכיות אשר סביבם.
- לפעוטות יש יכולת מוגבלת להגיב לנסיבות ולסיכונים.
- פציעה מכוויה היא חמורה ומסוכנת אצל פעוטות בגלל העור הדק וגודלם הפיזי הקטן; כל כוויה מכסה שטח גדול של גופם.

לקראת חג החנוכה, בעת ההכנות ובחגיגות חייבים לנקוט משנה זהירות ולהיערך בהתאם:

- ילדים עד גיל ארבע - לא ידליקו נרות, גם לא עם מבוגר.
- חומרי הפעילות לקראת החג - לא יהיו דליקים.
- הדלקת הנרות תיעשה תמיד על ידי מבוגר.
- הנרות הדולקים והחנוכיות - יורחקו ממוקד הפעילות ויוצבו במקום שאינו נגיש לילדים.
- יש לחזור ולוודא כי החנוכיות יציבות; כי כל קנה או תושבת לנר אינם מתנדנדים או רעועים וכי כל הנרות הדולקים נקבעו היטב בחנוכייה ואינם עלולים להישמט.
- מומלץ לבדוק מראש ולוודא תקינות של גלאי העשן לפני תחילת הפעילות.
- הגשת הסופגניות - כדי להגיש את הסופגניות

כשהן חמות נוהגים לחמם אותן "רק רגע" במיקרוגל.

ואולם, הריבה אשר בתוך הסופגנייה עלולה לרתוח בתוך שניות ולגרום לכוויה.

על כן חייבים לוודא, בעת הגשת הסופגניות, שהריבה אינה חמה מדי.

ט"ו בשבט

בט"ו בשבט חוגגים את התחדשות הטבע ואת ראש השנה לאילנות. אחת ממסורות החג היא לאכול מפרי הארץ – פירות טרשים, פירות יבשים ו"פירות יבשים".

ילדים בגיל הרך פגיעים במיוחד לסכנת חנק ממזון. למספר מאכלי ט"ו בשבט יש מאפיינים המגבירים את הסיכון לחנק בקרב ילדים קטנים:

- לפירות יבשים יש מרקם חלק שגורם לילדים לשאוף אותם בשלמותם.
- הפירות יבשים סופחים מים, עלולים להתנפח וכך לחסום את קנה הנשימה.
- לפירות יבשים יש מרקם דביק, הנצמד לקנה הנשימה וקשה להסירו.

יש להקפיד בחגיגות ט"ו בשבט על כללי הגשת המזון, כך שיתאימו לגיל הילדים:

- אין להגיש "פירות יבשים", שקדים, בוטנים, אגוזים, פופקורן לילדים.
- פירות עם גלעינים (תמרים, דובדבנים, זיתים) יש להפריד את הגלעין מהפרי לפני ההגשה לילדים.
- פירות יבשים עם מרקם דביק – יש לחתוך לחתיכות קטנות.
- מאכלים עגולים וחלקים (ענבים, דובדבנים, זיתים) יש לחצות לשניים.

שתילים ונטיעות

פעילות מהנה נוספת בחג זה היא הנטיעות. ברבים ממוסדות החינוך מתבצעות "נטיעות ט"ו בשבט", כולל שתילה של גינת נוי בשטח המעון, עציצים אישיים לכל ילד או נטיעת עצים באזור קרוב.

כהכנה מוקדמת, מומלץ להתייעץ עם איש מקצוע – אגרונום או גנן בעל ניסיון בבחירת השתילים. זאת משום שיש לוודא שאינם רעילים, אינם גורמים לאלרגיות וכי הגודל הסופי של הצמחים יתאים לצורכי התחזוקה של הגן ולא יידרש טיפול מיוחד.*

* ראו בנספחים רשימות של צמחים בטוחים, צמחים רעילים וצמחים הגורמים לאלרגיות.

פורים

"משנכנס אדר מרבים בשמחה"

חגיגת פורים הנה אירוע מרגש במיוחד עבור הילדים; הם מתחפשים, מתאפרים וחוגגים במעון כבר מספר ימים לפני החג עצמו.

אחדים ממנהגי פורים עלולים להיות עבור ילדים קטנים זירה נוחה להתרחשות של פגיעות, שאותם אפשר למנוע בהיערכות נכונה והקפדה על בטיחות:

- **תחפושות** – במעון ימצאו אך ורק תחפושות המאושרות על ידי מכון התקנים, מסומנות כחוק ובצורה ברורה; התווית תהיה בעברית ותכלול את שם היצרן והיבואן, החומר ממנו עשויה התחפושת והוראות אזהרה.
- **מסיכות** – מומלץ לא לשלב מסיכות בערכת התחפושת, כיוון שהן מגבילות את שדה הראייה.
- יש להסיר מהילדים את התחפושת והאביזרים הנלווים לפני יציאה למשחק במתקני החצר, כדי שלא יילכדו בהם.
- במעון ימצאו רק תחפושות קצרות וצמודות, שלא יגרמו למעידות ונפילות.
- בעת הכנת התחפושות במעון – אין להשתמש בשרוכים, חבלים או חוטים ארוכים, העלולים להיכרך סביב צוואר הילדים או להיתפס במתקנים וברהיטים.
- אין להשתמש בחומרים העלולים להידלק בקלות, כגון: צמר גפן, פשתן, נוצות.

משלוח מנות

אין לכלול במשלוח מנות מאכלים העלולים לגרום לחנק, כגון: סוכריות, מסטיקים עגולים, אוזני המן במילוי אגוזים, בוטנים או שקדים.

פסח

חג הפסח, חג החירות, חג האביב – הנו חג של התחדשות, רענון וכמובן ניקיון. מדי שנה, לקראת חג הפסח חלה עליה ניכרת בפניות למרכזים רפואיים עקב הרעלה או חשד להרעלה של פעוטות עקב חשיפה לחומרי ניקוי.

חשוב להכיר את כל מצבי הסיכון כדי שיהיה אפשר לנטרל מראש סיכונים ולמנוע פגיעות כי:

- הפעוטות סקרנים, אוהבים לחקור את סביבתם, בעיקר דרך הפה.
- הקטנטנים אינם מודעים כלל לסכנות, אין להם שליטה על הסובב אותם והם מתקשים להימלט ממצבים מסכני חיים.
- אצל ילדים בגיל הרך הפגיעה עלולה להיות חמורה במיוחד עקב החסינות הנמוכה של גופם מפני רעלים.
- הבקבוקים והאריזות של חומרי הניקוי עשויים בדרך כלל מפלסטיק, בצבעים עזים ובולטים והריח חריף. על כן הם מושכים את תשומת לב הפעוטות, הרואים בהם כלי משחק מעניינים, מנסים לחקור אותם דרך הפה, עלולים לשתות חומרי ניקוי רעילים, לקרב חומרים מסוכנים לעיניים ולגרום לעצמם פגיעות חמורות.

סידור וניקוי המעון לקראת חג הפסח בשיתוף ושילוב הילדים מהווה, אכן, חוויה מהנה לכולם; הילדים נהנים לקחת חלק בסידורים ובביצוע הניקיונות כחלק מההכנות לחג; אך חייבים להקפיד שהפעילות עם הילדים תתבצע בתוך שמירה על כל כללי הבטיחות, גם אם מגבלה זו פוגמת בביצוע מיטבי של הניקיון.

המלצות בטיחות להכנות לחג ולחגיגת הפסח

- בעת ביצוע ניקיונות עם הילדים יש להימנע משימוש בחומרי ניקוי.
- כשמנקים בעזרת מים יש להקפיד לנגב מים שנשפכו על הרצפה, כדי להימנע מסכנת החלקה של הילדים ושל הצוות.
- בסיום הפעילות יש לרוקן את הדליים ואת גיגיות המים.

מאכלי פסח

מאכלי החג המתאימים לגיל הילדים:

תפוחי אדמה וביצים קשות – יש לחתוך לחתיכות קטנות או למעוך אותם.
מצות – הילדים הקטנים מתקשים בלעיסת המצות הקשות ועלולים להינזק מהפיגות החדות. על כן, כאשר נותנים לילדים לטעום מצות – מומלץ לרכך אותן לפני ההגשה ולפוררן לחתיכות קטנות.

מאכלים שאין לתת לילדים:

אגוזים, עוגות עם שקדים, עוגיות עם בוטנים, שקדים ואגוזים.

חגי הנוצרים

ציבור הנוצרים בישראל משתייך למספר זרמים ולכל זרם המועדים והמסורות שלו. חשוב ביותר להקפיד על המלצות הבטיחות שלהלן לחגים מרכזיים בנצרות:

חג הפסחא

נחוג תמיד ביום ראשון בשבוע ותמיד סמוך לתחילת האביב. החג המסמל גם את תחילת האביב מתאפיין בחידוש, ניקוי ורענון ובמאכלים ועוגיות מיוחדים.

במעונות היום נוהגים להכין יחד עם הילדים את העוגיות המיוחדות לחג וכן לקשט ביצים או דמוי ביצים לקראת החג. בפעילויות אלה יש להקפיד על המלצות הבטיחות שלהלן:

- לשתף את הילדים בהכנת עיסת בצק העוגות בלבד.
- להרחיק את הילדים מהתנור ומאזור הבישול בעת אפיית העוגות.
- להקפיד על אי הוספת שקדים, בוטנים ואגוזים למיניהם לבצק העוגיות.
- בעת קישוט דמוי ביצים יש להקפיד כי גודלם לא יהיה קטן מדי (כל דבר הנכנס במלואו לתוך גליל שהיקפו 3.17 ס"מ עלול להיות מסוכן).

חג המולד (כריסמס)

זהו החג המציין את לידתו של ישו. החגיגות מתקיימות לרוב בסוף חודש דצמבר. אחד ממאפייני החג החשוב במיוחד עבור הילדים הוא קישוט עץ החג. בעת ההכנות וקישוט עץ החג אין לאפשר לילדים לטפס על סולם לתליית קישוטים בגובה. כמו כן, יש להיות ערים לסיכונים הקשורים בדליקות ולהרחיק מהעץ נרות ומפגעים אחרים.

חגים מוסלמיים

גם בקרב המוסלמים קיימים זרמים שונים, החוגגים במועדים שונים; עם זאת שני חגים נחגגים בכל הזרמים:

עיד אל פיטר

חג המציין את סיומו של חודש הרמדאן, חודש הצום המוסלמי. מועדו המדויק של עיד אל-פיטר נקבע על-פי עדויות על ראיית מולד הירח, לרוב בחודשים אוגוסט או ספטמבר. בחודש הרמדאן נהוג להכין עם הילדים פנסים או דמוי פנסים כעדות למנהג שבו שמשים היו עוברים ומעירים את ציבור המאמינים לתפילה השכם בבוקר. יש להקפיד על בטיחות החומרים שמהם מכינים הילדים את הפנסים, כלומר, יש לבדוק שחלקיהם אינם כנסיים בשלמותם לתוך גליל שהיקפו 3.17 ס"מ וכי החוטים הקשורים לפנסים קצרים דיים כדי למנוע סכנה שיכרכו סביב צווארו של ילד.

עיד אל אדחא (חג הקורבן)

הוא החג המציין את המועד לקיום חג העלייה לרגל. החג יוצא על-פי לוח השנה הלועזי לרוב בחודש דצמבר. בשני החגים נהוג להכין עם הילדים דברי מאפה מיוחדים לחג ובפעילות זו יש להקפיד על המלצות הבטיחות האלה:

- לשתף את הילדים בהכנת עיסת בצק המאפים בלבד.
- להרחיק את הילדים מהתנור ומאזור הבישול בעת אפיית העוגות.
- להקפיד שלא להכניס שקדים, בוטנים ואגוזים למיניהם בעת הכנת העוגות במעון.

חגים דרוזיים

חג אל ח'דר (חג הנביא אליהו)

הנביא אל ח'דר נמצא במקום השני במעמדו הדתי אחרי הנביא יתרו. בני העדה הדרוזית חוגגים את החג לקראת סוף חודש ינואר.

חג הנביא שועייב (יתרו)

חוגגים את החג במהלך ארבעה ימים בחודש אפריל. זהו אירוע דתי השני בחשיבותו לאחר חג הקורבן.

חג עיד אל אדחא (חג הקורבן)

הדרוזים חוגגים את החג בסוף חודש נובמבר ותחילת דצמבר. זהו החג הדתי החשוב ביותר של הדרוזים. במעון, בדומה לבית, מכינים את המקום – מנקים ומנצלים את ההזדמנות לחידוש בגדים ורהיטים וקונים את המצרכים לקראת החג.

מאפה מיוחד לחג הוא ה"כעכ" – עוגייה בצורת עיגול או חצי עיגול מחיטה וסולת במילוי תמרים, שקדים. החג מאופיין באווירה מיוחדת של אהבה ותשומת לב רבה לילדים.

כל ימי החגים מאופיינים על ידי מאכלים חגיגיים, ממתקים ומיני מאפה מיוחדים שבהכנת הבצק שלהם ובקישוטם אפשר לשתף כמובן את הילדים במעון. אולם יש להקפיד, כפי שכבר הוזכר, שלא להגיש לילדים ממתקים העלולים לגרום לחנק ולא עוגיות המכילות שקדים, אגוזים ומילויים אחרים בעלי מרקם דביק.

בכל החגיגות חייבים להקפיד על כללי הבטיחות והזהירות שהוזכרו לעיל כדי לחוות חג שמח ובטיחותי.

היום יום הולדת

יום הולדת הוא אירוע משמח ומרגש, במיוחד להורים המעוניינים לציין את היום בדרך מיוחדת. כאשר עורכים במעון מסיבת יום הולדת חייבים לציין בפני ההורים מהן המגבלות והבעיות הקשורות בבטיחות (אשר רוב ההורים אינם מודעים להן כלל). לכן מומלץ לקבוע מראש, בתיאום עם ההורים את הרכב הכיבוד אשר יוגש במסיבת יום ההולדת ואת המתנות אשר מקובל לחלק לילדים.

הכיבוד המומלץ

- עוגה או עוגיות (ללא אגוזים, שקדים, צימוקים או חתיכות קטנות של פירות או ממתקים קשים).
- גלידה.
- קרמבו.
- ופלים וביסקוויטים.
- שוקולדים (ללא שברי אגוזים).
- חטיפים רכים וקלים ללעיסה כגון: בייגלה, במבה, צ'פס בצורות שונות וכדומה.

מתנות לילדים

- יש לבחור צעצועים גדולים דיים, כך שהילדים לא יוכלו להכניס אל פיהם.
- חובה לבדוק את הצעצועים ולוודא שאין בהם חלקים חדים ומתפרקים.

אירוע קיץ – "חם שם בחוץ"

חם מאד בקיץ הישראלי ובמעון נערכות פעילויות להפגת החום, כגון רחצה ומשחק במים. אין ספק כי זו חוויה נהדרת ומרעננת, אך חשוב לזכור כי גם במים רדודים מאד, אפילו בעומק של סנטימטרים ספורים, עלולה להתרחש טביעה של ילד בתוך שניות, בדממה מוחלטת וללא התרעה.

על מנת ליהנות מהטבילה במים, ללא סיכונים מיותרים יש לקיים מספר המלצות:

- לפעילות מים יש להיערך במיוחד, בהתאם למספר אנשי הצוות שניתן לגייס כדי להשגיח על הילדים:
 - * עד גיל שנתיים – מטפלת אחת על כל שני ילדים;
 - * מגיל שנתיים עד שלוש – מטפלת אחת על כל שלושה ילדים.
 - * מגיל שלוש עד ארבע – מטפלת אחת על כל חמישה ילדים.
- פעילות המים תתבצע על משטח מונע החלקה או שאינו מחליק (חול, דשא, אדמה).
- הילדים המשחקים במים תמיד ירטיבו את הרצפה ובעת היציאה מהמים עלולים להחליק וליפול.
- לאחר פעילות מים יש לרוקן את המים מהדליים, הגיגיות והבריכות המתנפחות ולהפוך אותם לייבוש.

אין להשאיר את הילדים ללא השגחה בתוך המים או בקרבת המים, אפילו לא לשנייה אחת

לטיול יצאנו

יציאה לטיול, מהמעון אל המרחב הפתוח, בקרבת המעון או ליעד מרוחק יותר – הנה חוויה רבת עניין, המאפשרת לילדים לספוג גירויים לא שגורתיים. גירויים אלה מחוץ למעון מהווים מוקד משיכה ועניין לילדים, שאינם יודעים כיצד להתמודד עמם.

היציאה מגבולות המעון הסגור והמוגן אל המרחב הפתוח מעמיד בפני צוות המעון אתגר אמיתי; נדרשת היערכות מיוחדת, סיור מוקדם במסלול הטיול, זיהוי נקודת ההגעה והכניסה ליעד ובדיקת מקום הבילוי שנבחר, מהבחינה הבטיחותית.

יציאה לסיור בקרבת המעון

- חייבים להקפיד ולקיים השגחה צמודה על הילדים.
- יש לנקוט משנה זהירות כאשר חוצים כביש עם הילדים, בדרך אל היעד.
- בעת יציאה לשדה סמוך או לשטח פתוח בקרבת המעון יש להישמר במיוחד ממזיקים (נחשים, עקרבים) המתעוררים מתרדמת החורף ומסתתרים מאחורי שיחים ומתחת לאבנים.

תקשורת עם ההורים

הורים רבים, במיוחד אלה החובקים ילד ראשון, מגיעים ל"תפקיד" ההורות בלי הכנה מוקדמת, בלי ידע רב בטיפול בילדים ובנושאי בטיחות. לעומתם, המטפלות בילדים בגיל הרך עוברות הכשרה מקצועית יסודית ומקיפה וצוברות במהלך השנים ניסיון טיפולי וידע בנושאי בטיחות ילדים. דבר זה מאפשר להן לעמוד מול ההורים כגורם בעל סמכות ולהעניק להם מניסיון.

תכנים הקשורים בבטיחות הילדים בבית ומחוצה לו אמורים להיות חלק שגרתי מאורח החיים. הם מועברים אל הילדים על ידי המבוגרים באמצעות דוגמה אישית, הנחיות וכללי התנהגות. כך גם במעון קיימת מערכת כללים והנחיות בטיחות המהווה בסיס להתנהגות ולפעילות השגרתית.

לעתים נתקל צוות המעון בהתנגדות של הורים ונמצא בחילוקי דעות עמם בנושאי בטיחות שונים. יש לזכור כי הורים אינם מזהים במקרים שונים סכנות צפויות ואינם מבינים מדוע נקבעו חוקים "נוקשים" במעון. חשוב על כן להיות בקשר גומלין הדוק עם ההורים ולהסביר להם את הסיבות להנהגת כללים והנחיות אלה.

דוגמה:

לעתים קרובות מפנקים ההורים את הילדים בדברי מזון בעת המשחק במתקני שעשועים, דבר שאינו אפשרי במעון. יש חשיבות רבה להסביר להורים כי קיימת **סכנת חנק לילדים האוכלים בעת התרוצצות, טיפוס ומשחק** וכי מן הראוי שיאמצו כללי התנהגות אלה כלפי הילדים גם כשהם בחסותם, בבית, בחצר או בגן השעשועים. הילדים הם בבת עינם של ההורים ושל צוות המטפלות במעון; וכשם ששומרים על הילדים במעון כך מצופה שיעשו ההורים בביתם. לכן כה חשוב להציג בפני ההורים את הסביבה הבטוחה הקיימת במעון ואת פעולות המנע הננקטות לשמירה על שלומם וביטחונם של הילדים ולהנחות אותם ביישום כללי בטיחות ואמצעים אלה גם בבית. לדוגמה:

- קיבוע ארונות.
- בדיקת שלמות הצעצועים והתאמתם לגיל הילדים.
- נעילת חומרי ניקוי.
- סילוק שרשרות ושרוכים מווילונות.
- התקנת אביזרים וסורגים למניעת נפילה מחלונות.

חשוב וראוי לתדרך את ההורים גם בענייני בטיחות ברכב והסעת ילדים במושב בטיחות המיועדים לכך, בהתאם לגיל הילד.

דרכים לעדכון הדדי

הצוות במעון וההורים מודעים לחשיבות הקשר הרצוף והקבוע ביניהם על מנת להתעדכן בנעשה במעון. לדוגמה: העברת מידע להורים לגבי תכנים שנלמדו ויכולות שונות שהילדים פיתחו. הורים יכולים להעביר למטפלות מידע לגבי מצבים שונים של הילדים הדורשים התייחסות מיוחדת. במוסדות חינוך רבים מונהג **לוח קשר עם ההורים**, שעליו נתלות הודעות שונות הקשורות בפעילות המעון. אפשר לנצל את הלוח גם להעברת המלצות בטיחות בנושאים שונים, כגון:

- **בטיחות בבית** – התאמת הסביבה בבית ובחצר לשמירה על בטיחות הילדים.
- **בטיחות בחגים** – התאמת המאכלים לגיל הילדים; בטיחות בהכנות לקראת החג.
- **בטיחות בחורף** – אמצעי חימום מומלצים.
- **בטיחות בקיץ** – הגנה מפני השמש, שתייה, רחצה בים ובבריכה.
- **נסיעה בטוחה** – הקפדה על שימוש במושב בטיחות המתאים לנתוני הילד וחגירה בכל נסיעה.

אפשר גם לתלות **דפי המלצות** מתאימים בנושאי בטיחות שונים המתפרסמים באתר ארגון "בטרם" לבטיחות ילדים באינטרנט, כגון: "בטרם – ראש השנה", "בטרם – חורף".

דרך תקשורת נוספת עם ההורים היא באמצעות **מנשרים** שהילדים לוקחים לבתיהם במיוחד לקראת חגים וימי הולדת. חשוב להתייחס גם במנשרים אלה לנושאי בטיחות.

לדוגמה:

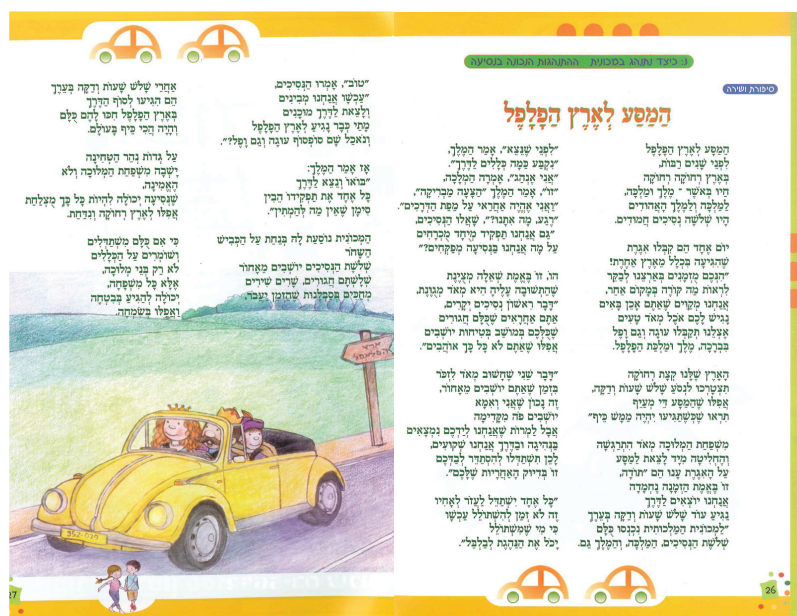
לקראת חגי תשרי, ט"ו בשבט וימי הולדת, רצוי לפרט להורים מהם המאכלים שמותר להביא למעון ומה אין להביא. לקראת פורים למשל, רצוי לציין את הכללים לבחירת תחפושת בטיחותית.

פעילות עם הילדים להקניית הרגלי בטיחות

פעילות להקניית הרגלי בטיחות עם הילדים חשובה לא פחות מהקניית הידע להורים. אפשר לעשות זאת במספר דרכים:

- **הקמת פינת בטיחות במעון** – בפינה יימצאו **אביזרי בטיחות** שונים, שחשוב שהילדים ישתמשו בהם. כגון: מושב בטיחות, קסדה, מחזירי אור. שילוב אמצעי הבטיחות כחלק מהמשחק מאפשר לילדים להכיר את האביזרים ולהתנסות בהם באופן חיובי. הדבר יסייע לשימוש באמצעי בטיחות אלה בחיי היום-יום.
 - **פעילויות ייעודיות משותפות להורים ולילדים** (או עם ילדים בלבד) בנושאי בטיחות.
 - **הקראת סיפורים לילדים בנושאי בטיחות** ו"דיון" עמם בנושאים אלה.
 - יש מבחר גדול של ספרים לילדים העוסקים בנושאי בטיחות. ניתן להשתמש בהם כחלק מהספרות שמקריאים לילדים במעון (כגון: "המסע לארץ הפלפל").
 - **שינון סיסמאות בטיחות והדגמתן בחיי היום-יום.**
- לדוגמה:**
- סיסמאות הקשורות לזמן הארוחות** – "אכילה אך ורק בישיבה".
- סיסמאות הקשורות בבטיחות בדרכים** – "לכל מקום שנוסעים – במכונית כולם חגורים".
- "רגל בטוחה** – מהמכונית למדרכה".

הקדמה

כאשר עוסקים בבטיחות במעונות יום – מתייחסים, ברוב המקרים, לשמירה על בטיחות הילדים במעון, ואכן ילדים בגיל הרך, חשופים לסיכונים רבים ולסכנות שונות. השמירה על הילדים מפני פגיעה – היא בין המרכיבים החשובים ביותר בתפקידן של המטפלות.

אולם, גם המטפלות עצמן חשופות לסיכונים לא מעטים בעבודתן, בתפעול המעון ובביצוע המטלות היום-יומיות. המטלות כוללות בין היתר: הכנת מזון, ביצוע עבודות ניקיון ותחזוקה במקום וכמובן טיפול בילדים הדורש מאמץ גופני מתמשך – רחצה, הרמת הילדים ונשיאתם על הידיים ועוד.

המטפלות במעון, בו שוהים ילדים צעירים רבים חשופות גם לרעש, העלול להוות מטרד ואף לגרום נזק. לכל פעילות ולכל מטלה אשר מבצעות המטפלות במעון עלולות להיות השלכות על הבטיחות ועל בריאות העובדות.

הסיכונים אליהם חשופות המטפלות במעון

- סיכוני החלקה ונפילה – על הרצפה, בתוך המבנה או בחצר.
- סיכוני נפילה מגובה – בעת שימוש בסולם.
- סיכוני חשיפה לחום, אש (כוויות).
- סיכוני חשמל.
- חשיפה לחומרים מסוכנים (חומרי ניקוי וחיתוי, אמצעי הדברה ועוד) העלולים לגרום לפגיעה בעור או בדרכי הנשימה ולסיכוני בריאות נוספים, כתוצאה מטיפול לא נכון בחומרים אלה.
- סיכוני פציעה מחפצים חדים.
- סיכונים הנובעים מחשיפה ללחץ ולעומס נפשי.
- סיכונים ארגונומיים – פגיעות שריר-שלד, כגון: כאבי גב, פגיעה בעמוד השדרה או במפרקים (ידיים ורגליים) כתוצאה מהרמה תכופה של ילדים, הזזת רהיטים, ישיבה לא נוחה, על רהיטים נמוכים וכדומה.
- סיכון לפגיעה בשמיעה (כתוצאה מחשיפה ממושכת לרעש מתמיד).

החלקה, מעידה ונפילה

נפילות נגרמות כתוצאה מהיתקלות בחפצים, החלקה או איבוד שיווי המשקל בגלל בעיה בריאותית.

בין הסיבות להחלקה ונפילה במעון:

- רצפה רטובה וחלקה.
- החלקה על קליפות ושאריות מזון.
- מעידה בגלל חפצים, צעצועים ומשחקים שהושארו על הרצפה.
- ליקויי תאורה.
- בעיות בטיחות במבנה עצמו ובחצר (בעיקר פגמים בריצוף).

כללי זהירות למניעת מעידות ונפילות

- **סדר במעון** – יש להחזיר למקומם כל רהיט שהוזז וכל צעצוע שהושאר באזור המשחקים.
- **מעברים פנויים** – יש להקפיד על השארת מעברים פנויים בין אזורי המשחקים והפעילויות במעון.
- **לבוש הולם ונוח** – המתאים לעבודה פיזית, כולל נעליים נוחות ומתאימות לעמידה ממושכת. מומלצות נעליים סגורות, בעלות סוליה מחורצת המונעת החלקה או סנדלים מחוזקים היטב לרגל, (אך בשום אופן לא כפכף שהרגל "בורחת" ממנו בקלות). בכל מקרה – אין לשטוף רצפות ברגליים יחפות.
- **במטבח** – המבשלת חייבת לנעול נעליים סגורות וללבוש סינר מחומר שאינו דליק.
- **סגירת דלתות ומגירות** של ארונות – כדי למנוע היתקלות ברהיטים, פציעה, מעידה ונפילה.
- **ניגוב מידי של נוזל שנשפך** על הרצפה, במטבח ובחדרי המעון (גם מים על רצפת האמבטיה).
- **סילוק מידי של פסולת מזון** או קליפות, שנפללו במטבח ובחדרים.
- **תקינות המבנה** – יש לדאוג לשלמות הריצוף ואחידותו (ללא שברים ובליטות), בתוך המעון, בחצר ובשביל המוביל אל המעון.

טיפול לגובה – שימוש זהיר בסולמות

עבודה בגובה מחייבת נקיטת אמצעי בטיחות מיוחדים. התקנות אינן אוסרות שימוש בסולם גבוה במעון, אך שימוש בטוח בסולם כזה חייב להיות בהתאם לכללי הזהירות והבטיחות. בשום מקרה אין להשתמש באמצעים מאולתרים כדי להגיע למקום גבוה, כגון טיפוס על כיסא או שולחן ובוודאי לא להציב כיסא על גבי שולחן.

האמצעים הבטוחים לעבודה בגובה הם **סולמות יציבים**, המיועדים לטיפול לגבהים שונים או **מתקן מדרגות** (מעין סולם קצר הכולל 2–3 מדרגות), המאפשר להגיע למקומות שאינם כה גבוהים.

קיימים סוגים שונים של סולמות ניידים:

- סולם שמשעינים על הקיר.
- סולם כפול שמציבים על ידי פתיחת אגפיו.
- סולם מדרגה.

כללים לשימוש זהיר בסולם

בכל מקרה של שימוש בסולם מסוג כלשהוא, יש לוודא כי:

- הסולם תקין ויציב.
- המשטח מתחת לרגלי הסולם יבש.
- "נעלי" הגומי / פלסטיק (המונעות החלקה של סולמות אלומיניום) קיימות ואינן רופפות.
- "ידית הנעילה" בין שני אגפי הסולם מחוזקת היטב.
- הסולם אינו מוצב במעבר או ליד דלת, שפתיחתה עלולה לפגוע בסולם ולגרום לנפילה ממנו.
- בעת טיפוס על הסולם – ימצא בחדר **מבוגר נוסף, בקרבה מידית**, אשר יהיה בקשר עין עם העובדת המטפסת עליו.
- הטיפול על הסולם והירידה ממנו יעשו באיטיות ובזהירות מירבית, **כשהפנים לכיוון הסולם**.
- העבודה מעל הסולם תיעשה אך ורק **באזורים קרובים אל הסולם** ובהישג יד; אין להתמתח לצדדים או כלפי מעלה כדי להגיע למקומות מרוחקים או גבוהים יותר. פעולה כזו עלולה לגרום לערעור שיווי המשקל של הסולם ולנפילת העובדת ממנו.
- כדי להגיע למקום מרוחק יותר יש **לרדת, להזיז את הסולם למקום המתאים ולטפס שוב בזהירות**.

חום וכוויות

בעת טיפול במזון ובעבודה במטבח קיימת אפשרות של מגע במשטחים חמים וחשיפה לאש גלויה. יש להיזהר במיוחד כאשר עובדים עם **מים רותחים, אדים חמים וקיטור**.

כללי זהירות למניעת כוויות במטבח

- יש להחזיק את הסירים החמים בעזרת כפפות מבודדות או מחזיקי סירים עמידים בחום.
- ידיות של מחבתות וסירים – אין להשאיר מעל הלהבות מחשש להתחממות.
- אין להשאיר ידיות כשהן בולטות מכירת הבישול כדי למנוע היתקלות בהן.
- תנורים ומתקני חימום אין להשאיר כשהם פועלים ללא השגחה ובוודאי לא בעת בישול מזון.
- כבלים (פתילי זינה) – של מכשירי חשמל (קומקום, מיקסר, טוסטר וכדומה), אין להשאיר כשהם מיטלטלים לצד או מתחת למשטח העבודה ("השיש") במטבח, כדי למנוע היתקלות בכבל החשמלי, משיכה שלו, הפלת המכשיר (הקומקום) ושפיכת המים הרותחים על מי שעובר במקום.
- שמן או נוזל דליק, שהתחמם יתר על המידה ועולה בלהבות (במחבת, למשל) – אסור, בשום אופן, לשפוך עליו מים כדי לנסות לכבות את הלהבה. פעולה כזו דווקא עלולה ללבות את האש, להתיז שמן בוער לכל עבר ולגרום כוויות לכל מי שנמצא בסביבת השריפה. הפעולה הנכונה היא לחנוק את האש באמצעות מכסה או במטלית לחה.

- שלמות כלי הבישול – אין להשתמש בסירים, מחבתות או מכסי סירים שאין בהם ידיות שלמות.
- חלוקים וסינרי עבודה – אסור למבשלת המעון לעבוד עם חלוק או סינר חד-פעמי או כאלה העשויים מניילון.

- ברז הביטחון של הגז – יש לוודא סגירה בסיום יום העבודה.
- המיחם – יש לוודא ניתוק מהחשמל של מיחם המים הרותחים (הסמובאר) בסיום יום העבודה.

סיכוני השמל

כיום אי אפשר לתאר את החיים ללא אנרגיה חשמלית, אך באנרגיה זו טמונים סיכונים וסכנת חיים. זרם חשמלי עלול לגרום לכוויות קשות, לשריפות ואף למוות. מטפלת במעון, המפעילה ציוד חשמלי במטבח או באחד מחדרי המבנה חייבת להכיר את הסיכונים הנובעים מחשמל ולנהוג בהתאם לכללי הזהירות.

סכנת התחשמלות נובעת ממעבר של זרם חשמלי בגוף האדם. הזרם עובר בגוף כתוצאה מנגיעה במכשיר פגום או בחלק ממנו הנמצא תחת מתח. גוף האדם גורם לסגירת המעגל החשמלי והפגיעה הקשה מתרחשת בתוך שניות.

לכן, חשוב מאד להקפיד על **תקינותה של מערכת החשמל, תקינות השקעים והתקעים, תקינות חוטי החשמל** (הכבלים) המזינים את מכשירי החשמל והמכשירים עצמם. כאשר קיים חשש לאי-תקינות במערכת החשמל – יש להפסיק מיד את השימוש בציוד החשוד כלקוי ולהעבירו לבדיקה ולתיקון אצל חשמלאי מורשה.

אסור, בשום אופן, לנסות ולתקן לבד את המכשיר או האביזר החשמלי. זוהי מלאכה מסוכנת, המהווה גם עבירה פלילית על חוק החשמל.

הפעולות היחידות שמותר לאנשים ללא רישיון מתאים לבצע במערכת החשמל הן **החלפת נורה והרמת נתיך ("פקק")**; וזאת בתנאי שאין צורך להשתמש בכלי עבודה ואין צורך לפרק את גוף התאורה או בית המנורה.

לביצוע הפעולות המותרות במערכת החשמל יש לנקוט בצעדים אלה:

- ראשית, יש לנתק את המתח באמצעות המפסק ורק לאחר מכן לבצע את הפעולה הנדרשת.
- הידיים חייבות להיות יבשות והרגליים נעולות בנעליים (עדיף עם סוליה מגומי או פלסטיק).

בלוח החשמל (בארון החשמל), מותקנים נתיכים ("פקקי-חשמל"), אשר כל אחד מהם מנתב זרם חשמלי לחדר זה או אחר, לתאורה, לשקעי "כוח" (חשמל למכשירים), למזגנים, לדוד המים החמים וכדומה. בין ה"פקקים" מצוי גם **"מפסק פחת"** (ממסר-פחת, מפסק-ראשי) אשר, במקרה של תקלה "קופץ" ומנתק מידית את אספקת החשמל לכל הצרכנים במערכת, כדי למנוע התחשמלות.

יש לוודא את תקינותו של מפסק הפחת באמצעות בדיקה פשוטה, שיש לבצע **פעם בחודש** – לוחצים על לחצן הבדיקה; אם ההתקן מתנתק, מקפיץ את המנוף ומנתק את החשמל – סימן שהוא תקין. כדי לחבר מחדש את החשמל – יש להעלות את המנוף.

כללי בטיחות בסיסיים בהפעלת מכשירי חשמל

בעת חיבור מכשירי חשמל לשקעים – אין להעמיס מכשירי חשמל רבים על מפצל יחיד (רב-שקע); כך נמנע עומס יתר העלול לגרום לשריפה.

לפני הפעלת מכשיר חשמלי יש לבדוק את תקינותו בבדיקה מהירה ופשוטה:

- האם התקע תקין? (ה"שיניים" של התקע ישרות? אין סימני איכול ושריפה של הגומי / הפלסטיק?)
- האם הכבל תקין? (אין חורים בציפוי המבודד? אין קרע בקצה הנכנס למכשיר?)
- האם המכשיר עצמו נראה שלם?

אם אפילו אחת מהתשובות שלילית – אין לחבר את המכשיר לחשמל עד לבדיקה על ידי חשמלאי מורשה.

- מכשירי חשמל מפעילים כאמור אך ורק כשהידיים יבשות והרגליים נעולות בנעליים בעלות סוליה מחומר שאינו מוליך חשמל (גומי, פלסטיק וכדומה).
- אין להפעיל מכשירי חשמל כשעומדים על משטח רטוב!!
- בעת ניתוק של מכשיר חשמלי – אסור למשוך בחוט החשמל כדי לנתק את התקע מהשקע: ביד אחת יש להחזיק בשקע כדי שלא יישלף מהקיר וביד האחרת יש לאחוז בראש התקע ולשלוף אותו מהשקע.
- בכל לוח חשמל צריך להיות רכיב הגנה למניעת התחשמלות – מפסק פחת.

כיצד פועלים במקרה של התחשמלות?

במקרה של התחשמלות – חיוני להגיש מיד עזרה ראשונה!

- ראשית, יש לנתק, מהר ככל הניתן, את האדם המחושמל ממקור הזרם.
- הפעולה היעילה ביותר היא ניתוק ממסר הפחת.
- לאחר הניתוק אין עוד מתח חשמלי במכשיר וניתן להגיע אל הנפגע ולגעת בו ללא סיכון.
- אם הזרם טרם נותק – יש לצעוק לעזרה ולבקש ללחוץ על מפסק-הפחת כדי לנתק את החשמל.
- אם המפסק מרוחק ואינו נגיש – חייבים לנתק פיזית את הנפגע ממקור המתח החשמלי (בלי שהמציל עצמו יתחשמל). זאת אפשר לעשות באמצעות חפץ יבש מחומר שאינו מתכתי, כגון: עץ (כיסא), מטאטא גומי, בד יבש (שמיכה עבה), שקית פוליפרופילן (ניילון) או פלסטיק קשה (שרפרף, מגש), קרמיקה וכדומה.
- במקביל יש לבקש ממישהו אחראי להזעיק עזרה ראשונה (מגן דוד אדום – 101).
- מספרי הטלפון של שירותי החירום – חייבים להימצא במעון במקום נגיש ובולט.
- אם הנפגע אינו מגיב לאחר בדיקת נשימה ודופק – יש לבצע בו מיד החיאה עד שתגיע עזרה מקצועית.

חשוב לזכור: פעולה מהירה – תציל חיים!

מניעת הרעלות – שימוש זהיר בחומרי ניקוי

חומרי הניקוי הנמצאים בשימוש הנם תרכובות כימיות שונות בריכוזים שונים. חשיפה לחומרים אלה עלולה לגרום לרגישות ולעורר אלרגיה אצל המשתמש ואף לפגוע במערכות הגוף.

הסיכון גדול במיוחד כאשר מערבבים בין חומרי ניקוי שונים. הערבוב בין התרכובות השונות יוצר תגובה כימית, העלולה לשחרר אדים או גזים רעילים, לגרום לפגיעה קשה בדרכי הנשימה ולהתפתחותן של מחלות, כגון: אסטמה, דרמטיטיס (אקזמות) ואף למוות.

כללי זהירות ובטיחות למניעת הרעלות

- עדיף לצמצם, ככל האפשר, את השימוש בחומרי ניקוי.
- יש להימנע מלהחזיק במעון חומרים שעל התווית שלהם כתוב "מסוכן" או "רעיל".
- יש לאחסן את חומרי הניקוי במקום נעול ובנפרד לחלוטין ממוצרי מזון.
- אין לעבור על המינון המומלץ של חומר הניקוי בעת מהילתו במים.
- אין לערבב בין חומרי ניקוי שונים.
- חשוב לקרוא בעיון את ההנחיות המופיעות בתווית שעל האריזה; מההנחיות ניתן ללמוד האם קיים סיכון בשימוש בחומר וכיצד יש לנהוג במקרה של פגיעה.
- בעת השימוש בחומרי ניקוי (וגם זמן מה אחר כך) יש להקפיד על אוורור של החלל שאותו מנקים.
- יש להגן על כפות הידיים באמצעות כפפות מגן או משחת מגן. חשיפה ממושכת של הידיים לחומרי ניקוי עלולה לגרום לפגיעה בעור ולמחלות עור.

חומרי הניקוי
רעילים
לילדים
בגיל הרך

חתכים – עבודה זהירה עם סכינים

בעבודה במטבח נעשה שימוש בסכינים שונים לחיתוך. ככל שהסכין חד יותר – העבודה בטוחה יותר. כשהסכין חד – ניתן לחתוך באמצעותו בקלות, אין צורך להפעיל לחץ מיותר והשליטה בסכין טובה יותר. על כן, בעבודה עם סכינים חשוב לאמץ **הרגלי עבודה בטוחים**:

- יש לשמור **שלהבי סכיני החיתוך יהיו חדים** וידיות האחיזה שלמות, נקיות ויבשות.
- יש לאחסן את הסכינים, בצורה נכונה – תמיד עם **קצה הלהב החד כלפי מטה**.
- אין להשרות סכינים** וכלים חדים אחרים בתוך כיור עם מים וחומרי ניקוי. הכנסת היד למי הסבון כדי לגשש ולמצוא את הכלים לצורך ניקוי עלולה להסתיים בפציעה.
- לעולם **אין לנסות לתפוס סכין במהלך נפילתה**; עדיף לאפשר לה ליפול ולהרים אותה לאחר מכן.
- מומלץ **להפריד באחסון** בין כלים שונים – סכינים לחוד, מזלגות לחוד וכפות לחוד.

מטרדי רעש

תקנות הבטיחות והגהיות בעבודה קובעות כי חשיפה לרעש של 85 דציבלים במשך 8 שעות עבודה ביום מהווה סיבה מספקת לפגיעה בשמיעה. הדבר מתבטא בירידה בשמיעה בתדרי קול מסוימים וגם בעוצמת השמיעה בכללותה. כדי לקבוע אם קיימת חשיפה לרעש כזה – יש צורך בביצוע מדידות על ידי אנשי מקצוע מומחים המוסמכים לכך.

לחשיפה לרעש יש גם השלכות נוספות מלבד הפגיעה בשמיעה: **חשיפה לרעש ממושך מהווה מטרד, פוגעת בריכוז, גורמת ללחץ (STRESS); ומכאן הסבירות לביצוע מטלה זו או אחרת בצורה לא נכונה ומסוכנת עולה בצורה חדה והתוצאה עלולה להוביל לתאונה.**

במטרה למזער את נזקי הרעש במעון ולהגביר את מובנות הדיבור אפשר **לצפות את הקירות בחומרים הבולעים את הרעש ולהתקין במעון תקרה אקוסטית.**

חשוב שהמטפלות תהיינה מודעות לתוצאות הלוואי של החשיפה לרעש בעת השמעת מוזיקה במהלך הפעילות במעון. על כן מומלץ **להשמיע מוזיקה בעוצמה נמוכה, כנוהג קבוע.**

אפשר לשיר – בלי לצרוח

אפשר להשמיע מוזיקה – בלי להחריש אוזניים

לחץ ועומס נפשיים

העבודה עם ילדים רכים תובעת מהמטפלת תשומת לב רבה לכל ילד וילדה בנפרד ולכל הילדים גם יחד ומטילה עליה אחריות רבה. לצד הדרישות להשגחה קפדנית, לעמידה בלוחות זמנים ובמטלות טיפוליות וחינוכיות, למילוי דרישות הממונים וההורים – מצפים מהמטפלת גם להיות עירנית, סובלנית, רגועה, קשובה לצורכי הילדים, "אימהית" ו"טיפולית".

בכל רגע ורגע בעבודתה מופעלים לחצים על המטפלת. מאז שהילד הראשון נכנס בבוקר בשערי המעון ועד שהילד האחרון עוזב את המעון בדרכו לביתו נמצאת המטפלת במצב של "היכון" אל מול מעשייהם הבלתי צפויים של הילדים הרכים. במקצועות אחרים – תקלה או טעות גורמות לאי נעימות או הפסד כספי; אך בעבודתה של המטפלת במעון – שנייה של חוסר תשומת לב, דקה של מחדל, או שיקול דעת מוטעה – עלולים לגרום לפגיעה בילדים רכים, חסרי ישע וחסרי הבנה (עדיין), לפגיעה, נכות, או לאסון; ואי אפשר להחזיר את הגלגל לאחור...

הלחץ שבו נתונה המטפלת במעון עלול לתת את אותותיו גם בפגיעה בבריאותה וגם בחשיפתה לשחיקה פסיכולוגית. מצבי לחץ עלולים לגרום לחוסר ריכוז בביצוע מטלות, קיצורי דרך, קבלת החלטות שגויות וביצוע של מטלות ופעולות בצורה מסוכנת, שעלולה להוביל לא רק לפגיעה בילדים אלא גם להתרחשות תאונה למטפלת עצמה.

דוגמה למצב של אי שמירה על כללי בטיחות כתוצאה מלחץ אפשר לראות, למשל, כאשר יש לבצע מטלה פשוטה, כגון העברת ציוד וחפצים ממקום למקום. כדי להספיק יותר מנסים להעמיס יותר מכפי שאפשר לשאת; חלק מהחפצים נשמטים בדרך או חוסמים את שדה הראייה. ומכאן קצרה הדרך להיתקלות ולנפילה.

הדרך הנכונה להתמודד עם בעיית הלחץ בעבודה היא בראש ובראשונה להיות מודעים לקיום הלחץ. במצבים של לחץ עלולה המטפלת לסבול מהפרעות שינה, מחרדה מתמדת ולא מוסברת, מעצבנות והרגשה של חוסר אונים; היא אינה מרוכזת וסובלת מבעיות פסיכולוגיות, כגון: כאבי ראש, מיגרנות, בעיות עיכול ועוד.

המלצות למזעור מצבי לחץ של המטפלת במעון

כדי להימנע ממצבי לחץ, הנובעים מקשיי התפקיד והמצב במעון, חייבים לקבוע מראש סדר פעילויות ולשמור על לוח זמנים:

- לביצוע מטלות קבועות ושגרתיות.
- לארוחות מסודרות.
- למנוחה קצרה ולהתרעננות (במידת האפשר).
- לזמני תקשורת נוחים וקבועים עם הורי הילדים.
- לייעוץ אישי עם רופא, אם נמשכות תופעות מטרידות.

ארגונומיה במעון

הטיפול בילדים מהווה אתגר גדול, המשלב סיפוק ועניין, אך נלווים לו גם סכנות גופניות בדרגות שונות ומפגעים ארגונומיים עד כדי סכנת חיים של ממש.

סביבת המעונות מותאמת למידותיהם של הילדים הקטנים – גובה הריהוט (שולחנות וכיסאות נמוכים), סוג הצעצועים, מתקני המשחקים בחצר ועוד; אך סביבה זו אינה מתאימה לממדי גופן של המטפלות כנשים בוגרות.

עובדה זו מהווה **גורם סיכון ארגונומי**, כיוון שהמטפלות נאלצות לעבוד רוב הזמן במנחי גוף לקויים, לבצע בעיקר כפיפות חוזרות ונשנות של הגב והצוואר. מנחי הגוף הלקויים עלולים ליצור **עומס על מערכת השלד-שריר** ולגרום לפגיעות ארגונומיות שונות, כגון: צוואר, כאבי גב, ידיים, ברכיים ועוד.

מטרות הארגונומיה

- להקנות למטפלות **סביבת עבודה נוחה ובריאה** במסגרת המגבלות הקיימות.
- **להעלות את המודעות** לקיומם של גורמי סיכון ארגונומיים.
- **ליישם כללי עבודה נכונים** בשגרת הפעילות היום-יומית של המטפלות במעון.
- להפחית משמעותית ואף **למנוע היפגעויות** עקב בעיות ארגונומיות.
- למזער ואף **למנוע בעיות שלד-שריר**.
- **להפחית את ההיעדרויות מהעבודה** על רקע בעיות שלד-שריר.
- **לאפשר עבודה יעילה יותר**, ללא היעדרויות או מחלות.

סיכונים ארגונומיים עיקריים בעבודה המטפלת

העבודה עם הילדים היא אינטנסיבית, דורשת פיקוח צמוד ועירנות מירבית. עיקרה מתבצע **בסביבת עבודה נמוכה**, המותאמת לגובה הילדים ולעתים בתחום מוגבל, שאינו מאפשר מרחב לתנועה חופשית של אדם בוגר ומאלצת שימוש במנחי גוף לקויים, בעיקר כיפוף ופיתול של הגב, באופן סטטי וממושך.

הסיכונים הארגונומיים נגרמים עקב **כְּשָׁלִים בארגון עמדת העבודה, בהתאמת סביבת העבודה לעובד** (ובמקרה זה – הסביבה מותאמת לילדים בלבד) **והרגלי עבודה לקויים**.

הסיכונים הארגונומיים עלולים, כאמור, לגרום לעומס על מערכת השלד-שריר ולתופעות הנובעות מכך. הסימפטומים לפגיעות הארגונומיות במערכת השלד-שריר (WMSDS = World Musculo Skeletal Disorders) הנגרמים בעקבות החשיפה הממושכת לגורמי הסיכון מתבטאת בעייפות השרירים, אי נוחות וכאב עד כדי חולשה וכן הגבלה קלה בתפקוד של אברי גוף שונים, כגון: גב תחתון, צוואר, כתפיים, שורש כף היד, אצבעות ועוד.

דוגמאות לסיכונים ארגונומיים האופייניים לעבודת המטפלת במעון

- ⊙ **הזזת רהיטים** במעון, כגון שולחנות וכיסאות – דורשת כיפוף של הגב התחתון, במשולב עם דחיפה או משיכה; התוצאה – סיכון לבעיות גב.
- ⊙ **הרמת ילדים** אל משטחי החתלה במעון וכן הרמה על הידיים של ילד בוכה או ילד הנפרד מהוריו – מאלצת את המטפלת לבצע, עשרות פעמים ביום, כפיפות גב והרמת ילדים שמשקלם מספר קילוגרמים. הדבר עלול לגרום בעיות גב, זרועות ומפרקים.
- ⊙ בשעת הארוחות **יושבת המטפלת עם הילדים על כיסא נמוך** והיא צריכה לבצע תנועות מרובות אל עבר הילדים סביב השולחן.
- ⊙ **עבודות קישוט ויצירה** – העבודה עם הילדים מאלצת את המטפלת לשבת איתם על כיסא נמוך בגב כפוף ומפעם לפעם לרכון אליהם; כתוצאה מכך גדל העומס על הגב התחתון. כאשר מקשטים את קירות המעון הזרועות והידיים מבצעות עבודה מאומצת אשר עלולה אף היא לגרום לבעיות צוואר וידיים.
- ⊙ שימוש ממושך במספריים, ב"שדכן" ובנעצים עלול לגרום לבעיות בכפות הידיים ובאצבעות.
- ⊙ **עבודות הניקיון והתחזוקה במעון** – מאלצות את המטפלת לבצע תנועות חדות, תנועות הרמה וכפיפות העלולות לגרום לבעיות גב.

המלצות לשיפור בטיחות עבודת המטפלת

א. שמירה על כללי הרמה נכונה של ילדים, ריהוט וחפצים

- יש להתקרב אל הילד / החפץ ככל הניתן.
- יש להציב את הרגליים בפישוק קל או בעמידת פסיעה.
- יש לכופף את הברכיים ולשמור על גב ישר.
- יש לאחוז בילד / בחפץ, קרוב ככל הניתן.
- יש להתרומם על-ידי יישור הרגליים, בתוך שמירה על גב ישר.

ב. תרגילי שחרור ומתיחה להורדת העומס המצטבר

חשוב לבצע 2-3 תרגילי שחרור ומתיחה בכל עשרים דקות בממוצע.

ג. הזזת שולחנות ורהיטים

רצוי לדחוף אותם במידת האפשר, עם הרגל / הברך, בלי להתכופף.

ד. ישיבה בגובה מותאם

חשוב שכיסא המטפלת, היושבת עם קבוצת ילדים בעת ריכוז בוקר או קריאת סיפור יהיה בגובה מותאם. כמורכב רצוי שהכיסא יהיה יציב וחזק.

ה. שמירה על אורח חיים בריא

ניהול אורח חיים בריא כולל פעילות גופנית, תזונה נכונה והימנעות מעישון.

כללי "הזהב" לשמירה על עבודה בטוחה במעון

שמירה על הבטיחות בסביבה מחייבת, בנוסף לעירנות גבוהה, גם שימוש ופעולה על פי התקנים הישראליים הרשמיים, המחייבים על פי חוק, לגבי ריהוט, מתקני שעשועים, צעצועים וכל הקשור לסביבה הפנימית והחיצונית של המעון.

העלאת המודעות לקיומם של גורמי סיכון ארגונומיים ויישום כללי עבודה נכונה, הטמעתם והפיכתם לחלק מהתפקוד היום-יומי של המטפלות בשגרת עבודתן במעון ובבית, יפחיתו משמעותית ואף עשויים למנוע את הסיכונים לבעיות ארגונומיות ולהיעדרות מהעבודה על רקע זה. לכן מומלץ לאמץ את הכללים האלה:

- להיות תמיד עירניים לגבי מפגעים וסיכונים אפשריים.
- לעבוד לפי כללי הבטיחות המתאימים והנכונים לכל סוג של עבודה.
- לעבוד בביגוד מתאים ובציוד מגן אישי וכללי אם יש צורך (כפפות למשל).
- להימנע מ"עיגול" פינות וניסיונות לקצר ולמהר.

נספח א'

חוקים ותקנות הנוגעים לבטיחות ילדים

בספר החוקים קיימים מספר חוקים ותקנות אשר מהווים הנחיה לאופן ההתנהלות במוסדות חינוך. מרבית החוקים אינם ייחודיים למוסדות חינוך, אלא עוסקים באחריות של מבוגרים כלפי ילדים הנמצאים באחריותם. בנוסף לכך קיימות תקנות שאינן מחייבות.

(1) **חוק העונשין, תיקון מספר 59, 2001:** "המשאיר ילד שטרם מלאו לו 6 שנים בלא השגחה ראויה ובכך מסכן את חיי הילד או פוגע או עלול לפגוע פגיעה ממשית בשלומו או בבריאותו, דינו - מאסר...". חוק זה אמנם מגדיר את חובת ההשגחה על ילדים הצעירים מגיל 6, אך אינו נותן כלים אובייקטיביים להגדרה של מידת ההשגחה הראויה.

(2) **תקנות התעבורה, הסעות תלמידים, תשס"ו, סעיף 70:** התקנה מתייחסת להסדרי הנסיעה של ילדים למוסדות חינוך ובטיולים.

(3) **חוברת סטנדרטים להפעלה של מסגרות חינוכיות לפעוטות:** פורסמה בינואר 2009. הסטנדרטים מבוססים על עבודת רוחב נמרצת של ועדה מייעצת בראשותה של פרופ' רוזנטל. חוברת הסטנדרטים כוללת גם הנחיות לניהול הבטיחות במעון.

(4) **הפרוגרמה לתכנון ולציוד מעונות יום לגיל הרך:** בחוברת מובא פירוט מלא למבנה המעון ולציוד שיש להחזיק בו, משלב זיהוי השטח המתאים למעון ועד לאביזרים החייבים להימצא בו. בפרוגרמה יש התייחסות לרכישת הציוד החינוכי והציוד לתפעול המעון, וכן התייחסות לתחזוקה השוטפת ולבטיחות המבנה והציוד. לגבי כל פריט - מוצג התקן בו הוא חייב לעמוד.

(5) **החוק להגבלת טמפרטורת המים החמים במוסדות חינוך:** במסגרת עדכון חוק התכנון והבנייה (תיקון מספר 78), התשס"ז 2007 - נוסף סעיף זה לתקנות הנכללות ב"הוראות למתקני תברואה" (הל"ת), בהן קיים פירוט של התקנים לסידורי אינסטלציה.

בפרק המתייחס לתקנים להספקת מים חמים מצוין בסעיף 2.14.1.5: "בבניינים לאוכלוסייה רגישה טמפרטורת המים החמים בנקודות המוצא לא תעלה על 45°C". על פי הגדרות החוק - מוסדות חינוך לילדים נכללים תחת ההגדרה "בניינים לאוכלוסייה רגישה".

(6) הנחיות נוספות בנוגע לבטיחות במוסדות חינוך ניתן למצוא גם בחוזר מנכ"ל משרד החינוך "הבטחת הבטיחות בגני הילדים". חוזר זה אמנם מתייחס לגנים הנמצאים באחריות משרד החינוך אך ההנחיות לניהול הבטיחות מפורטות ביותר ויכולות להיות לעזר בחלוקת האחריות וניהול הבטיחות גם במסגרת חינוכית אחרת (מעון).

חוזר מנכ"ל - "בטיחות, ביטחון ושעת חירום", סעיף 45-5.1 וכן "הבטחת הבטיחות בגן הילדים" מעודכנים וזמינים באתר האינטרנט של משרד החינוך.

נספח ב'

הבסיס המדעי לחקיקה ותיקון תקנות בנושא חנק ממזון*

מהו חנק?

במונח "חנק" נכללות שלוש דרכי היפגעות שונות כתוצאה מחסימת דרכי האוויר. חנק כתוצאה מחסימה של דרכי האוויר החיצוניות; חנק כתוצאה מלחץ חיצוני על הגרון. חנק כתוצאה מגוף זר (כולל מזון), הנכנס לגוף וחוסם את דרכי הנשימה (CHOKING).

כמה ילדים נפגעים כתוצאה מחנק בישראל?

כ-9 ילדים מתים מדי שנה עקב חנק, כפגיעה לא מכוונת; מתוכם כ-6 תינוקות עד גיל שנה. בשנים 1993–1997 נרשמו 77 מקרי תמותה מחנק של ילדים בני 0–17 מתוכם 87% היו ילדים מתחת לגיל שלוש. חנק היא הסיבה השנייה לתמותת ילדים בגילאי 0–14 כתוצאה מפגיעות. בישראל, חנק אינו מופיע בין סיבות הפגיעה בילדים המובילות לאשפוז. בדיווחים מתוך מאגר מידע מרכזי בעניין אשפוזים של משרד הבריאות – נספרים מקרי החנק בתוך יתר הסיבות המובילות לאשפוז.

מדוע ילדים קטנים פגיעים במיוחד לחנק מדברי מזון?

- דרכי הנשימה של ילדים קטנים אינן מפותחות דיין; הן צרות וקטנות יותר משל המבוגרים.
- ילדים פגיעים יותר כיוון שרפלקס השיעול, שנועד לפלוט חפץ זר שחדר לדרכי הנשימה – אינו מפותח דיו.
- לילדים קטנים אין שיניים טוחנות מפותחות וחזקות המאפשרות ללעוס היטב את המזון; על כן קיים סיכון גדול יותר לשאוף מזון בשלמותו.

מהם מאפייני המזונות המגבירים את ההסתברות לחנק של ילדים קטנים?

צורת המזון:

- מאכלים עגולים "מתיישרים" בדיוק על פתח קנה הנשימה וחוסמים את מעבר האוויר.

מרקם המזון:

- מרקם חלקלק, הגולש במהירות לעבר בית הבלעיה.
- מרקם הסופח מים ומתנפח בקנה.
- מרקם דביק הנצמד לקנה הנשימה וקשה להסירו.
- מרקם קשה, המקשה על נגיסה ולעיסה; הילד עלול לבלוע את המזון בשלמותו.

* דוח "בטרם" לאומה 2002.

גודל המזון:

מזון קטן מדי או גדול מדי:

- **חתיכות קטנות מדי** נכנסות לקנה הנשימה, כאשר מנסים לבלוע אותן, עוד לפני שהן נלעסו כראוי.
- **חתיכות גדולות מדי** קשה יותר ללעוס; הילד עלול לשאוף אותן וכך ייחסמו דרכי הנשימה.

● הסיכון בנקניקיה:

רוב הנקניקיות עגולות ובעלות קוטר המתאים בדיוק לחסימת קנה הנשימה של ילדים. בנוסף, לנקניקיה מרקם חלקלק העלול לגרום לכך שתגלוש במהירות לעבר דרכי הנשימה. רוב הציבור חותך את הנקניקיה לטבעות וכך גובר הסיכון לחסימה של דרכי הנשימה. **חיתוך הנקניקיה לאורכה** – מבטל את צורתה העגולה ומקטין את קוטר.

● הסיכון בפופקורן ובפיצוחים:

ילדים עלולים לשאוף מזון זה אל קנה הנשימה או אל הריאות. מכיוון שמזונות אלו **סופחי נוזלים ומתנפחים** הם עלולים לגרום לחסימת דרכי האוויר. **אין להגיש מזונות אלו לילדים עד גיל 5 שנים!**

● הסיכון במסטיקים עגולים ובסוכריות קשות:

צורתם העגולה, מרקמם הקשה וקוטרם – מגבירים את הסיכון לחסימה מוחלטת של קנה הנשימה. **אין להגיש ממתקים אלו לילדים עד גיל 5 שנים.**

נספח ג'

צמחים בסביבת המעון

חשוב לזכור:

- יש להרחיק צמחים מילדים קטנים. חשוב ללמד את הילדים כי אין להכניס לפה צמחים לא מוכרים; חלקים שונים של צמחים עלולים להיות רעילים.
- פטירות:** חל איסור חמור על אכילת פטריות בר! יש לסרוק את שטח המעון באופן תדיר, לקטוף כל פטרייה שנמצאת ולהשמידה.
- במקרה שילד אכל צמח לא מוכר יש להתקשר למכון הארצי למידע בהרעלות (04-8541900) לפני הטיפול ולמלא אחר הוראותיהם. אין לגרום לילד להקיא ללא עצה מפורשת של רופא או רופא ממרכז ההרעלות הארצי! הדבר עלול להגביר את הסיכון לבעיות בריאות שונות.
- יש להתייעץ עם איש מקצוע, אגרונום או גנן בעל ניסיון לפני בחירת עציצים ושתילים המתאימים לשטח המעון. יש לוודא התאמה מבחינת רעילות, צורכי הנוי וצפיפות הצומח כמקום מסתור לבעלי חיים מסוכנים.
- חשוב לוודא כי הצמחים לא יגרמו להיפגעות הילדים מקוצים או מחטים חדות.
- יש לוודא כי הצמחייה תאפשר שמירה על סדר וניקיון בחצר.
- באתרי אינטרנט של משתלות רבות ניתן לראות תמונות של הצמחים ולקבל הסברים על אופי הגידול והצמיחה שלהם.

רשימה של צמחים בטוחים

צמחים אלה אינם גורמים נזק או הרעלה בשל מגע או אכילה ויכולים להימצא בסביבת המעון:

איריסנה	דרקונית ריחנית	סיגלית אפריקאית
אל-תיגע-בי	הלקסינה	פפרומיה
אלפנדרה	המרוקליס	צמח תירס
אספלניום	ירקה, פליציה	קיסוס שבדי
בת שבע יפה	כידון	שושן צחור
גינורת השלוחות	מימוזה ביישנית	שלומברגה
דקל חמדה	מרנטה	שרך בוסטוני
דרקונית	נדנונית	

צמחים רעילים

להלן רשימות של צמחים, עצים ופרחים אשר מומלץ שלא יימצאו בקרבת מעונות יום וגני ילדים.*
ברשימה נכללים צמחים, עצים ופרחים רעילים או שחלקים מהם רעילים וכאלה העלולים להיות רעילים או לגרום לתופעות אלרגיות.

אזדרכת מצויה	חלבולב (צמח מגרה)	פלכון יפאני
אחירותם החורש	טבק ΔΔΔ	פרג תרבותי Δ
אטרופה רפואית Δ	לבורנוס צחנני Δ	פתילת המדבר הגדולה (תפוח סדום)
אצבעונית ארגמנית ΔΔΔ	לוף ארץ-ישראלי	קיקיון מצוי (זרעים לעוסים של הצמח)
אקוניטון רפואי Δ	ליגוסטרום מצוי	קנבוס תרבותי
דורבנית	לנטנה Δ	רוביניה בת השיטה ΔΔ
דורנטה מצויה	נרקיס	רוש עקוד ΔΔ
דטורה אכזרית ΔΔΔ	סולנום (ענבי שועל) Δ	שיכרון Δ
דיפנבכיה (צמח מגרה)	סם הכלב המזרחי	שקד מצוי (שקד מר)
הרדוף הנחלים ΔΔΔ	סמבוסק	תבטיה תרבותית ΔΔΔ
ויסטריה	סרפד (מגרה וצורב)	תורמוס
ויתניה משכרת	סתונית Δ	
חד מאבק יפה ΔΔΔ	פואנציאנה ארוכת אבקנים ("עץ האפונה") ΔΔ	

Δ = דרגת רעילות גבוהה יותר - מבוטאת באמצעות מספר סימני אזהרה.

ירקות גינה רעילים:

זהירות! גם בגינה ליד הבית או המעון גדלים צמחים, שחלקים שלהם רעילים:
אספרגוס (ASPARAGUS); נֶבֶט, נֶצֶר, נֶצֶן וחלק ירוק של תפוח אדמה (SPROUT & GREEN PARTS OF POTAT);
עלים של רֶבֶס (סוג של צמח בר) (RHUBARB LEAVES); חלקים ירוקים של עגבניות (GREEN PARTS OF POTATO);
סולנוים (עגבניות נוי).

* הרשימה פותחה על-ידי ארגון "בטרם" לבריאות ילדים ו"המכון הארצי למידע בהרעלות" ומוצגת גם באתר האינטרנט של "בטרם". ראו ברשימת המקורות.

צמחים בעלי השפעות לא רצויות

הצמחים ברשימה להלן עלולים לגרום לדלקות עור, אלרגיות ודקירות.*

דוקרניים	אלרגניים	גורמים לדלקות עור	בליעתם עלולה לגרום להרעלה
אגבה	אילנתה בלוטית	אגבה	אסקליפאס אדום
גלדיציה שלושת הקוצים	אמברוזיה ימית	אילנתה בלוטית	אקווילגיה קנדית
ורד	ברוש מצוי	אנתוריון (סיכוי קטן)	ביגוניה (סיכוי קטן)
חלבוב (מינים קוצניים שונים)	זית	אספרג רפואי	גפנית מחומשת
יוקה (מינים קוצניים שונים)	יבלית מצויה	חלבוב	דלעת הנחש
מלעניאל (מינים שונים)	יהודי נודד (סיכוי קטן)	מללויקה רחבת עלים	דפנה
פרקינסוניה שיכנית	כף-אווז האשפות	מנגו	וינקה ורודה
צבריים (סוגים שונים)	לכיד הנחלים	מקלורה זהובה	זון משכר
צלף קוצני	לענה חד-זרעית	עופרית הכף	חצב מצוי
קריסה גדולת-פרחים	מלחית אשלגנית	פיקוס	יערה איטלקית
שיטה (מינים קוצניים שונים)	סיסנית	פיקוס הגומי	כלנית מצויה
שמיר קוצני	דבורת ההרים	פלומריה	לבלב מטפס
תמר מצוי	צפצפה מכסיפה	פלגית קנדית	לבנה רפואי
	קחוון החוף	פלפלון דמוי-אלה	לכיד הנחלים
		פפיה מצויה	פול (בקיית הגינה)
		קטלפה	פיטולקה מעושרת
		שקמה (פיקוס השקמה)	קיסוס החורש
		תאנה	רקפת מצויה
			שבטבט
			שפלרה (סיכוי קטן)

צמחים נוספים העלולים לגרום לתופעות אלרגיות:

כל מיני האלה (עצי זכר) (PISTACIA); כל מיני הערער (עצי זכר) (JUNIPERUS); פקן (CARYA ILLININENSIS); אלון (QUERCUS)

* מתוך אתר "בטרם", ראו ברשימת המקורות.

נספח ד'

רשימת בדיקות לבטיחות מעון היום

ציוד, פעילויות ובדיקות לשיפור הבטיחות במעון
חיוני לוודא הימצאות הציוד ותקינותו.

נושא	שינויים סביבתיים מומלצים	הותקן / קיים / בוצע	בדיקת תקינות אחת לחודש בתאריך: _____ על ידי: _____
שער / דלת הכניסה	התקנת מנעול / סוגר לשער או דלת הכניסה, עם מנגנון נעילה אוטומטי (רצוי עם פעמון או זמזם)		
	הצבת שילוט בולט על שער או דלת הכניסה, המזכיר כי יש לנעול אותם		
דלתות פנימיות	התקנת אביזר למניעת צביטת האצבעות בין הדלת למשקוף		
	התקנת אביזר למניעת צביטת האצבעות בצד צירי הדלתות		
דלתות זכוכית	כיסוי זכוכית הדלת בטפט, המונע פיזור רסיסי הזכוכית בעת התנפצות		
	סימון על הזכוכית, בגובה עיני הילדים		
חלונות	התקנת סורגים תקינים, אשר יכסו את כל מפתח החלון		
	התקנת אביזרים (זרוע, מעצור) להגבלת פתיחת החלונות ל-10 ס"מ בלבד		
	התקנת רשתות מיוחדות וחזקות המונעות נפילה		
	התקנת פתח מילוט באחד החלונות ליציאה מהירה במקרה חירום		
	מניעת גישה לחלונות. אין להציב מתחת לחלונות ארונות או שידות		
וילונות	מניעת גישה של הילדים לוילונות (חוטים, משקוליות, סרטים) קיצור חוטי הוילונות		
	הרחקת המיטות מחלונות ומווילונות		
מדרגות	התקנת שערים בראש ובתחתית גרם המדרגות		
	הצבת שלטים ליד השער / על הקיר כתזכורת לסגירת השערים		
	התקנת מעקה תקני בכל מקום בו יש יותר מ-3 מדרגות		

רשימת בדיקות לבטיחות מעון היום (עמוד 2 מתוך 4)

נושא	שינויים סביבתיים מומלצים	הותקן / קיים / בוצע	בדיקת תקינות אחת לחודש בתאריך: _____ על ידי: _____
מערכת החשמל וכבלי החשמל	כבלי החשמל (של מכשירי החשמל) בדיקה ווידוא שהם תקינים ואינם חשופים		
	כיסוי שקעי החשמל שאינם בשימוש במכסה בטיחות ייעודי		
	מניעת גישה של ילדים לכבלי החשמל ולשקעים; מיקום גבוה או קיבוע לקיר של השקעים והכבלים		
	קיום גלאי עשן במעון		
	קיום מפסק פחת למערכת החשמל ובדיקתו אחת לחודש		
חימום וקירור המעון	חימום באמצעות מזגן או רדיאטור בלבד!		
	הגבלת גישה של ילדים לרדיאטור		
	מאווררים לקירור יהיו תלויים גבוה על הקיר, רחוק מהישג ידם של הילדים		
חדר האמבטיה	התקנת תרמוסטט אשר יגביל את טמפרטורת המים ל-45 מעלות בכל הברזים בהם יש מים חמים		
	הברזים חייבים להיות ברזי הברגה (כדי לכוון ללא סיכון את המים החמים)		
	אם אין אפשרות להגביל את טמפרטורת המים בברז, יש לנתק ממנו כליל את המים החמים		
	הדבקת מדבקות מונעות החלקה בתוך אגני הרחצה		
	ציפוי הרצפה בחומר מיוחד למניעת החלקה בחדר האמבטיה ובשטחים פתוחים		
השירותים	התקנת מנגנון אשר ימנע נעילה עצמית של הדלתות בשירותי הילדים לחילופין: ניתוק מנגנוני הנעילה או התקנת מנגנון פתיחה דו-צדדי או הסרת הדלתות		
מטבח, אזור הבישול ומקום הכנת המזון	הפרדה פיזית של המטבח משאר חלקי המעון (שער או גדר)		
	שימוש במיחמים וקומקומים עם כבל קצר (כדי למנוע סחיבת הכבל והפלת המיחם או הקומקום)		
	מיחמים וקומקומים יהיו רק במטבח, צמודים לקיר ומרוחקים מהישג ידם של ילדים		
	ביטול אופציית הזרמת מים חמים במתקנים לשתיית מים		

רשימת בדיקות לבטיחות מעון היום (עמוד 3 מתוך 4)

נושא	שינויים סביבתיים מומלצים	הותקן / קיים / בוצע	בדיקת תקינות אחת לחודש בתאריך: _____ על ידי: _____
רהיטים לילדים	רהיטים עם פינות קהות או עגולות (או התקנת אביזרים מיוחדים לכיסוי ולריפוד פינות חדות)		
	הצבת הרהיטים בצדי החדר ולא במרכזו כדי למנוע מכשולים ולאפשר "נתיבי תנועה" פתוחים		
ארונות, מדפים, שידות ומגירות אחסון	קיבוע ארונות, שידות, מדפים ומגירות אחסון למקומם.		
	התקנת מעצורים למגירות ולדלתות הארונות (למניעת צביטת אצבעות)		
מדפים תלויים ואביזרי קישוט	התקנה וחיזוק בעזרת ברגים ולא מסמרים		
	איסור התקנת מדפים ותמונות מעל למיטות ולמזרנים של הילדים		
משחקים התאמת בטיחות המשחקים לגיל הילדים	התאמת גודל הצעצועים והמשחקים במעון לגיל הילדים הצעירים ביותר		
	בכל הצעצועים והמשחקים לא יהיו חלקים קטנים העשויים להיתלש ולהתפרק		
	אין להשתמש בצעצועים עם חלקים קרועים, שבורים או המתפרקים בקלות		
	הצבעים והציוד המתכלה חייבים לעמוד בתקנים ואסור שיהיו רעילים		
	לא יימצאו בין המשחקים אריזות (גם לא ריקות ונקיות) של חומרי ניקוי ותרופות		
	אין להחזיק במעון משחקים וצעצועים שיש בהם חוטים, שרשרות או חבלים שאורכם מעל 15 ס"מ		
שטח החצר	סילוק מהחצר של כל פסולת מיותרת, חפצים וציוד גדול וכבד שאינם מקובע, כגון: חומרי בניין, אבנים גדולות, קרשים, שקים, צינורות		
	קיבוע כל החפצים הקבועים והכבדים הנמצאים והשייכים לחצר		
	משטח החצר (הרצפה) ללא בורות, חורים, תעלות, מהמורות ומרצפות מוגבהות או שבורות		
	קיום גדר תקנית המקיפה את כל מתחם המעון, כולל חצר המשחקים (אם זו גדר מתכת - חשוב לסייר ולבדוק שאין בה חורים המאפשרים לילדים לעבור דרכם או להכניס בהם את ראשיהם).		
	אין להחזיק פחי אשפה ומצבורי פסולת בחצר		
	שמירה על צמחיה לא צפופה בחצר כדי שלא תשמש מסתור לבעלי חיים		

רשימת בדיקות לבטיחות מעון היום (עמוד 4 מתוך 4)

נושא	שינויים סביבתיים מומלצים	הותקן / קיים / בוצע	בדיקת תקינות אחת לחודש בתאריך: _____ על ידי: _____
מתקני משחק בחצר	התקנת מתקני משחקים העומדים בתקן בלבד! עליהם להיות תקינים תמיד וללא אלתורים		
	מיקום מתקני החצר באופן שלא יאפשר טיפוס ליעדים גבוהים (עצים, גדר וכדומה)		
	התקנת משטח בולם זעזועים מתחת למתקני המשחקים; יש לשמור על המשטח תקין ושלם		
	מרחק גדול בין מתקני המשחקים למניעת התנגשויות		
החזקת חומרים מסוכנים	כל החומרים הרעילים יימצאו בארון גבוה ונעול		
	אחסון כל החומרים המסוכנים באריזתם המקורית (כולל התוויות עם הוראות השימוש) במקום נפרד וסגור, עם שלט אזהרה "רעל"		
	אין להחזיק במעון "מסיר שומנים קרים"		
ציוד לגינה ולחצר	נעילת כלי העבודה וציוד הגינה בחדר או במחסן נפרד		
מצבי חירום	קיום מעברים פנויים, אשר יאפשרו כניסה ויציאה מהירה, בו בזמן, של מספר גדול של ילדים במצב חירום		
	הימצאות רשימת טלפונים מעודכנים למקרי חירום במקום נגיש ובולט		
	ערכת עזרה ראשונה - תקינה ורעננה תמיד		
	הימצאות לחצן מצוקה		
	הימצאות אמצעים תקינים לכיבוי אש, כנדרש על ידי נציבות כבאות והצלה		

מקורות

1. גיטלמן, ו., קורן, ל., אנדי-פינדלינג, ל. (2003); **היפגעות ילדים בישראל, דו"ח 'בטרם' לאומה 2002**, בעריכת ד"ר מיכל חמו-לוטם ולירי אנדי-פינדלינג - 'בטרם' - המרכז הלאומי לבטיחות ולבריאות ילדים, פתח תקווה, 2003.
2. הקריה הרפואית רמב"ם, חיפה, **מאגרי מידע במכון הארצי למידע בהרעלות**.
3. יואב ויזל, ששון כהן וניסן בנימיני, **צמחי רעל בישראל**, הוצאת המדור לאקולוגיה בע"מ, פתח תקווה, 1977.
4. משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה - דו"ח רוזנטל, **סטנדרטים להפעלת מסגרות חינוכיות לפעוטות**, ינואר 2009.
5. **AMERICAN RED CROSS CHILD CARE COURSE.**
AMERICAN RED CROSS. WASHINGTON D.C.
6. **UH OH. POISON SAFETY TIPS**
ROCKY MOUNTAIN POISON CENTER. DENVER, CO: DENVER HEALTH INSTITUTE.
AMERICAN ACADEMY OF PEDIATRICS,
AMERICAN PUBLIC HEALTH ASSOCIATION & NATIONAL RESOURCE CENTER
FOR HEALTH AND SAFETY IN CHILD CARE
7. **GUIDELINES FOR OUT-OF-HOME CHILD CARE**
NATIONAL HEALTH AND SAFETY PERFORMANCE STANDARDS
SECOND EDITION. UNITED STATES OF AMERICA, 2002.

אתרי אינטרנט

המכון לבטיחות וגהות

WWW.OSH.ORG.IL

בטרם - בטיחות ילדים

WWW.BETEREM.ORG

בטיחותי - עולם של בטיחות לילדים

WWW.BETIHUTY.CO.IL